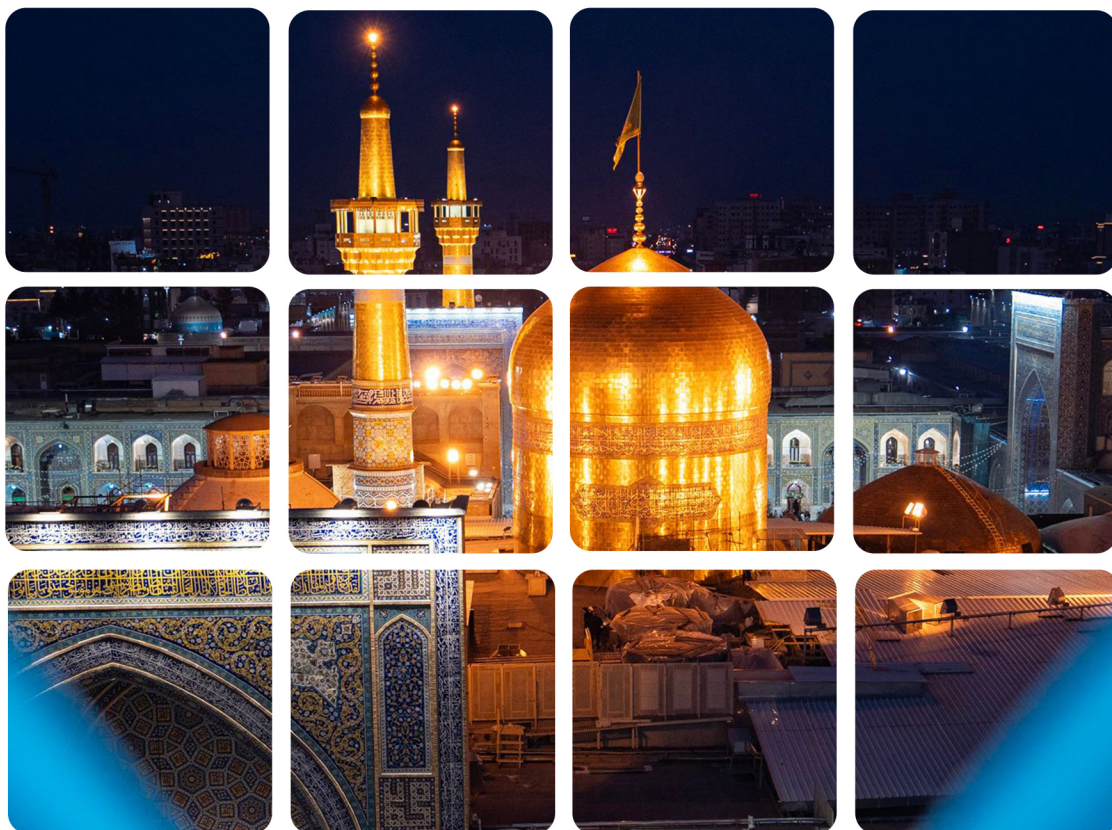

صحر

فصلنامه فرهنگی قرآن

کانون قرآن عترت دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

شماره نهم زمستان ۱۴۰۳

آنچه در این شماره می‌خوانید:

تاریخ و سیره زندگی امام رضا علیه السلام و تحلیل مسئله ولایت عهدی | حقوق عاطفی زوجین و اهمیت آراستگی در روابط زناشویی از دیدگاه امام رضا علیه السلام | شفا از جانب وجود با برکت امام رضا علیه السلام | کاربرد سیره رضوی در جامعه کنونی | مدیریت اسلامی در فرهنگ رضوی | ندای فراهوش شده | سیمای امام رضا علیه السلام در ادبیات فارسی | تاریخ سیاسی زندگی امام رضا علیه السلام | شفای جان؛ جنبه عرفانی و معنوی شفای حرم رضوی | امام رضا علیه السلام و علوم روز | ای تربت دارالشفا | شاخصه های زندگی رضوی | زهمه های عاشقانه با امام الرئوف زائر صبح | آموزه های سیاسی امام رضا علیه السلام | فهم دین از منظر امام رضا علیه السلام | رابطه پدر و فرزندی با امام رضا علیه السلام | مدیریت اسلامی در فرهنگ رضوی شاخصه های زندگی رضوی؛ جاده ای به سوی کمال انسانی | و

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا
الْمُرْتَضَى الْإِمَامِ الثَّقِيِّ النَّقِيِّ وَحُجَّتِكَ عَلَى مَنْ
فَوْقَ الْأَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ الثَّرَى الصَّدِّيقَ الشَّهِيدَ
صَلَاةً كَثِيرَةً تَامَةً زَاكِيَةً مُتَوَاصِلَةً مُتَوَاتِرَةً مُتَرَادِفَةً
كَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَائِكَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

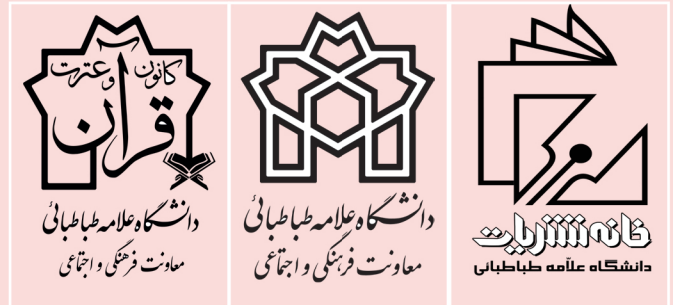
يَوْمَ يَنْفُخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا

روزی که در صور می دمند و شما گروه گروه
به عرصه محشر می آید. (سوره نبا: ۱۸)

دسترسی به تمامی درگاه‌های مرتبط با کانون قرآن و عترت
دانشگاه علامه طباطبائی

https://zil.ink/kanoonquran_atu

کانال ما در پیام رسان تلگرام:	t.me/kanoonquran_atu
کانال ما در پیام رسان بله:	ble.ir/kanoonquran_atu
کانال ما در پیام رسان ایتا:	eitaa.com/kanoonquran_atu
نشانی اینستاگرام:	instagram.com/kanoonquran_atu
کانال آپارات:	aparat.com/kanoonquran_atu

کانون قرآن و عترت دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

زیر نظر: معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

صاحب امتیاز: کانون قرآن و عترت

دبیر: علیرضا نجفی

مسئول کارگروه نشریه: علی ساعتچی

مدیر مسئول: سمانه طهماسبی

سر دبیر: مائده ماندگار

طراحی و صفحه آرایی و ویراستار: مائده ماندگار

همکاران این شماره: سمانه طهماسبی، ابوالفضل محمودی،

فاطمه سادات کامل، شهلا بهرامی، منیژه اکبری، سعید سعیدی سرقله،

مرضیه کاظمی، رسول رجائی، فاطمه حق پرست هفتخوانی،

پروین شریف پور، اکرم محمدلو، رضا طهماسبی، ابوالفضل نقره کوب،

اکرم محمدی، اسماعیلی زاده اصل

طراحی جلد: حضور مدیا

hozoormedia.ir

مقاله

حقوق عاطفی زوجین... / ۳

یادداشت

تاریخ و سیره زندگی امام رضا... / ۲

سخن آغازین

سخن مدیرمسئول / ۱

مقاله

مدیریت اسلامی در فرهنگ رضوی / ۷

یادداشت

کاربرد سیره رضوی در جامعه کنونی / ۶

یادداشت

شفا از جانب وجود بابرکت امام رضا
/ ۵

مقاله

تاریخ سیاسی زندگی امام رضا / ۱۵

مقاله

سیمای امام رضا در ادبیات فارسی / ۱۲

دلنوشته

ندای فراموش شده / ۱۱

مقاله

امام رضا و علوم روز / ۲۱

یادداشت

زیارت؛ فرصتی برای ترویج الگوهای
فرهنگی / ۲۰

یادداشت

شفای جان؛ جنبه عرفانی و معنوی
/ ۱۹...

دلنوشته

زائر صبح و... / ۲۷

مقاله

شاخصه های زندگی رضوی / ۲۴

شعر

ای تربت دارالشفا / ۲۳

یادداشت

رابطه پدر و فرزندی ما با امام رضا
/ ۳۰

یادداشت

فهم دین از منظر امام رضا / ۲۹

یادداشت

آموزه های سیاسی امام رضا / ۲۸

چندرسانه ای

جلوه های انتظار / ۳۳

سخن مدیر مسئول

سمانه طهماسبی

دوستان عزیز

با کمال افتخار، شماره جدید نشریه با محوریت بزرگ‌ترین شخصیت معنوی و فرهنگی ما، امام رضا علیه السلام، در دسترس شما عزیزان قرار گرفته است. این شماره به پاس تجلیل از مقام والای این امام همام و تبیین آموزه‌های ایشان به نگارش درآمده است. امام رضا علیه السلام به عنوان هشتمین امام شیعیان، نه تنها در تاریخ اسلام بلکه در ساختن فرهنگ و تمدن اسلامی تأثیر عمیق و ماندگاری داشته‌اند. ایشان با دانش و بصیرت خود، در عرصه‌های مختلف فکری، اجتماعی و فرهنگی، راهنما بوده و به ما آموخته‌اند که علم و عشق به خداوند می‌تواند دنیای ما را تغییر دهد. امروزه با توجه به چالش‌های اجتماعی و فرهنگی جهان معاصر می‌توان اشاره کرد به تعلیمات امام رضا علیه السلام از جمله اهمیت اعتدال، همزیستی مسالمت‌آمیز و دیالوگ بین ادیان و فرهنگ‌ها که راه گشای ما در مواجهه با این چالش‌ها می‌باشد. آنچه که مورد بررسی قرار خواهد گرفته، تنها یک بخش کوچک از دریای وسیع شخصیت امام رضا علیه السلام است. امید است که این مطالب، تلنگری برای ایجاد تغییرات مثبت در زندگی فردی و اجتماعی ما باشد.

در این شماره، قالب‌های متنوعی از مطالب خواهید خواند که به بررسی ابعاد مختلف شخصیت امام رضا علیه السلام، از جمله سیره عملی ایشان، نام و یادشان در فرهنگ ایرانی و اسلامی، و تأثیرات آنها بر جامعه مدرن می‌پردازد. همچنین، به موضوعاتی نظیر زیارت، دعا، و نقش امام رضا علیه السلام در وحدت مسلمانان نیز پرداخته‌ایم.

امیدوارم این نشریه باب جدیدی در شناخت بهتر و عمیق‌تر امام رضا علیه السلام برای شما عزیزان باز کند و ما را در مسیر الهی و انسانی یاری رساند. از شما دعوت می‌کنم تا انتقادات و پیشنهادات خود را با ما در میان بگذارید تا بتوانیم در شماره‌های آینده با کیفیت بهتر و محتوای ارزشمندتری در خدمت شما سروران باشیم.

با آرزوی توفیق و سلامتی برای همه شما

تاریخ و سیره زندگی امام رضا علیه السلام و تحلیل مسئله ولایتعهدی

ابوالفضل محمودی
کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی

زندگی امام علی بن موسی الرضا علیه السلام همچون آفتاب درخشان تاریخ اسلام، نه تنها به عنوان یک پیشوای مذهبی، بلکه به عنوان یک مصلح اجتماعی و فرهنگی در تمامی ابعاد زندگی بشری می درخشد. امام رضا علیه السلام، هشتمین امام شیعیان، شخصیتی است که در پیوند با دین، علم، سیاست و اخلاق، در دوره‌ای پر از پیچیدگی‌های سیاسی و اجتماعی قرار داشت. در تاریخ اسلام، سیره امام رضا علیه السلام به‌ویژه در زمینه ولایتعهدی در دربار مأمون عباسی، موضوعی پیچیده و مهم است که همچنان مورد تحلیل و بررسی است. ولایتعهدی امام رضا علیه السلام که از طرف مأمون عباسی پیشنهاد شد، در واقع نقشه‌ای سیاسی بود که ظاهراً به منظور حفظ ثبات حکومت عباسیان و جلوگیری از شورش‌های داخلی مطرح شد. مأمون به‌خوبی می دانست که امام رضا علیه السلام در میان مردم جایگاه عظیمی دارد و در پی جذب محبوبیت، با پیشنهاد ولایتعهدی به امام، قصد داشت از نفوذ ایشان در میان مردم بهره ببرد. اما امام رضا علیه السلام به‌ویژه با بیانی زیبا و عمیق، نشان دادند که پذیرش این عنوان صرفاً یک تاکتیک سیاسی نبوده، بلکه فرصتی برای گسترش آموزه‌های دینی و تأسیس مبانی اسلامی در عرصه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌رود. او با پذیرش ظاهری این منصب، در حقیقت به رسالت خود در راستای هدایت مردم ادامه داد و این مسئله را به‌طور هوشمندانه‌ای به یک ابزار برای پیشبرد اهداف الهی و معنوی تبدیل کرد.

اصول و مبانی شخصیتی امام رضا علیه السلام

اگر بخواهیم شخصیت امام رضا علیه السلام را از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار دهیم، باید ابتدا از ویژگی‌های اخلاقی و انسانی ایشان شروع کنیم. امام رضا علیه السلام مردی بود با قلبی پر از مهربانی، صداقت و عدالت. در تمام مدت زندگی خود، نشان داد که راهبری فقط در سیاست و قدرت نیست، بلکه در پرورش انسان‌ها و رساندن جامعه به سعادت واقعی است. در قرآن کریم و آموزه‌های اسلامی، هدف اصلی از ولایت و رهبری، هدایت انسان‌ها و کمک به رشد معنوی آنهاست؛ و امام رضا علیه السلام در تمام سال‌های زندگی اش به‌ویژه در عرصه‌های علمی و فرهنگی، درصدد تحقق این هدف بزرگ بود.

از دیگر ویژگی‌های بارز امام رضا علیه السلام می‌توان به علم و دانش وسیع ایشان اشاره کرد. امام رضا علیه السلام در مباحث علمی و دینی، به‌ویژه در دوران سختی که تحت حکومت عباسیان قرار داشت، همواره بر علم و معرفت تأکید داشتند. در دربار مأمون، امام رضا علیه السلام از فرصتی که برای مناظره و بحث‌های علمی در اختیار داشت، بهره برد و توانست عملاً ثابت کند که دین و علم می‌توانند در کنار یکدیگر قرار گیرند و هیچ تضادی با یکدیگر نداشته باشند.

در نهایت، امام رضا علیه السلام نمونه‌ای از یک پیشوای حقیقی است که به‌جای استفاده از قدرت برای منافع شخصی، آن را برای خدمت به مردم و ترویج آموزه‌های دینی به کار گرفت. او با پذیرش ولایتعهدی، نشان داد که مسیر درست هدایت، حتی در سخت‌ترین شرایط سیاسی و اجتماعی، تنها از طریق صداقت، علم، و عدالت می‌گذرد.

حقوق عاطفی زوجین و اهمیت آراستگی در روابط زناشویی از دیدگاه امام رضا علیه السلام

فاطمه سادات کامل
کارشناسی ارشد مطالعات زنان

اشرف مخلوقات و جلوه‌گاه جمال پروردگار یاد شده اما اصل و ذات زیبایی از صفات حضرت حق است. اما آراستگی قطعاً به آراستگی ظاهری محدود نمی‌شود و مصادیق دیگری همچون آراستگی در رفتار، کلام و اخلاق را نیز شامل می‌شود. درواقع آراستگی نه تنها به معنای توجه به ظاهر و زیبایی است بلکه به معنای توجه به نیازهای عاطفی و روانی شریک زندگی نیز می‌باشد. در آموزه‌های بسیاری از فرهنگ‌ها، ادیان و همچنین در دین اسلام، زینده بودن به این صفت را عامل افزایش علاقه و انگیزه به ادامه زندگی مشترک عنوان کرده‌اند.

در زندگی زناشویی، یکی از مسائل مهم که ممکن است موجب ایجاد سردی یا فاصله عاطفی میان زوجین شود، بی‌توجهی به آراستگی ظاهری است. این امر می‌تواند باعث کاهش جذابیت و در نتیجه کاهش محبت میان طرفین گردد. امام رضا علیه السلام نیز به این مسئله توجه کرده‌اند و آن را برای حفظ و تحکیم بنیان خانواده و همین‌طور حفظ کرامت زنان ضروری می‌دانند. ابن‌جهم، در روایتی قابل تأمل نقل می‌کند: نزد امام رضا علیه السلام رفتم، دیدم که ایشان موهایشان را رنگ سیاه زده بودند. «گفتم: فدایت شوم، موهایتان را سیاه کرده‌اید؟ فرمودند: در رنگ‌آمیزی مو پاداش است. رنگ کردن موی و آمادگی (با آراستن ظاهر) از چیزهایی است که پاکدامنی زنان را افزون می‌سازد».

همچنین فرموده‌اند: «زن‌های بنی اسرائیل از عفاف خارج شدند و مرتکب گناه گردیدند. آنها را جز آراسته نبودن همسرانشان به گناه نینداخت و همانا زن همان چیزی را از تو می‌خواهد که تو از او می‌خواهی» (طبرسی، مکارم الاخلاق، ص ۸۱) بنابراین، امام رضا علیه السلام با تأکید بر آراستگی ظاهری زوجین برای یکدیگر، به این نکته اشاره می‌کنند

پیمان زناشویی به عنوان یک نهاد اجتماعی و دینی در اسلام، اتحاد عاطفی و پیوند معنوی بین زن و مرد است و به محض انعقاد نکاح، رابطه‌ای حقوقی تحت عنوان، زوجیت بین زن و شوهر برقرار می‌گردد و هرکدام از ایشان، در قبال یکدیگر حقوق و تکالیفی خواهند داشت. در این میان، رعایت حقوق عاطفی زوجین از جمله اصولی است که در آموزه‌های اسلامی، به ویژه در روایات اهل بیت، بسیار مورد توجه قرار گرفته است. امام رضا علیه السلام نیز در بیانات خود به نکات مهمی درباره حقوق عاطفی در روابط زناشویی اشاره کرده‌اند.

حق غیرمالی امتیازی است بدون ارزش داد و ستد که بطور مستقیم به پول و مبادله ارزیابی نمی‌شود. درواقع موضوع این حق روابط غیرمالی اشخاص و هدف آن رفع نیازمندی‌های عاطفی و اخلاقی انسان است که اسقاط شدنی و انتقال‌پذیر نبوده و به خودی خود زایل نمی‌شود. عاطفه نیز در لغت به معنای خویشی، قربت و مهر است.

بنابراین حقوق عاطفی مجموعه‌ای از پاسخ‌ها و واکنش‌های مطلوب بر مدار آرامش بخشی معنا کرد به گونه‌ای که با انطباق بر حریم ارزش‌های دینی و معارف فرهنگی، نیازها و ملزومات روحی و روانی دیگری در رابطه را نیز تامین کند.

در قرآن کریم نیز آمده است که زوجین باید یکدیگر را به عنوان "لباس" یکدیگر بدانند: «هن لباس لکم و انتم لباس لهن» (البقرة، ۱۸۷)

این آیه نشان‌دهنده این است که زن و شوهر باید از هر نظر مکمل، حامی و مایه‌ی آرامش یکدیگر باشند. یکی از این حقوق عاطفی، آراستگی است. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «فتبارک الله أحسن الخالقین» (مؤمنون، ۱۴)؛ در این آیه، انسان به عنوان

که رعایت زیبایی ظاهری در زندگی زناشویی، به تقویت روابط عاطفی و جنسی و نزدیک‌تر شدن دل‌ها کمک می‌کند.

این امام بزرگوار در باب آراستگی در رفتار می‌فرمایند: «نزدیکترین شما به من از نظر مقام در روز قیامت، کسی است که در مورد خانواده خود خوش رفتار باشد» (ابن بابویه، عیون اخبار الرضا (ع)، ج ۲، ص ۳۸) و در حدیثی دیگر از ایشان نقل شده: «بهترین مردم از نظر ایمان کسی است که درباره خانواده خود نیکوکارتر باشد» (الفقه المنسوب إلی

الامام الرضا (ع)، ص ۲۳۴) در روایتی دیگر به اهمیت عشق ورزیدن که از طرق متفاوت آراستگی کلام و عمل صورت می‌گیرد اشاره کرده‌اند: «بعضی زنان برای شوهرانشان بهترین غنیمت هستند؛ زنانی که به شوهرانشان اظهار عشق و محبت کنند» (نوری، مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۵۳۲)

«هیچ فایده‌ای به کسی نمی‌رسد بهتر از اینکه برایش بانویی باشد که نگاه کردن به او و مصاحبت با او، موجب شادمانی همسر باشد و در غیاب شوهر، امانت‌دار و حافظ حریم خویش و خانواده و اموال شوهر است» (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۸۳). در این حدیث نیز به گونه‌ای دیگر از اهمیت عشق‌ورزی از طریق نگاه محبت‌آمیز و صحبت و.. پرداخته‌اند.

البته همان‌طور که مطرح شد صفت آراستگی مصادیق متفاوتی دارد. گاه در خانواده‌ها دیده می‌شود که زوج به همسر و فرزندان خود در معیشت سختی می‌دهد و یا امکانات و ملزومات را مؤدبانه تقدیم نمی‌کند که باعث ایجاد حس تحقیر و دلخوری می‌شود. این امام بزرگوار در بیانات خود این مورد را متذکر شده‌اند: «شایسته است مرد بر اهل خانه (از لحاظ معیشت) سخت‌گیری نکند تا اینکه آنان مرگ او را از خداوند درخواست کنند» (من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۶۸) معمر بن خلاد از امام رضا (ع) نقل کرده که ایشان فرموده‌اند: «اهل و عیال انسان، اسیر نعمت‌اند، شایسته است هرگاه خداوند به کسی نعمت وافر دهد، بر اسیران خانواده‌اش وسعت دهد و بر آسایش آنان بیفزاید» (گزیده کافی، ج ۳، ص ۲۵)

و حتی ایشان به نقل از پیامبر مکرم اسلام (ص) حدیثی نقل کرده‌اند و در آن به تأخیر

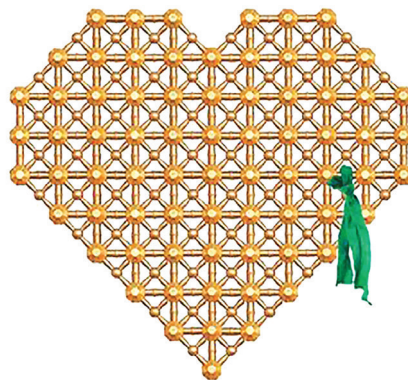
انداختن مهریه را مذموم دانسته‌اند که از این نکته‌سنجی می‌توان این پیام را دریافت که مهریه تنها جنبه مادی نداشته و تسریع در پرداخت آن ابعاد معنوی نیز در پی دارد: «خداوند متعال همه گناهان را می‌آمرزد مگر کسی را که مهریه زن را به تأخیر افکند یا مزد کارگری را پایمال کند و یا انسان آزادی را بفروشد» (صحیفه الامام الرضا (ع)، ص ۶۵) نتیجه‌گیری

حقوق عاطفی زوجین در اسلام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در روایات اهل بیت، بر این حقوق تأکید شده و در سبک زندگی این بزرگواران نیز مشهود است. یکی از جنبه‌های مهم این حق، آراستگی است که دارای مصادیق ظاهری، رفتاری خلقی و کلامی می‌باشد و زمینه‌ساز ایجاد انس و الفت و حفظ کانون گرم خانواده می‌باشد. در احادیث و روایات نقل شده از ستاره هشتم آسمان ولایت نیز، توجه و تأکید ایشان به این موضوع در روابط زناشویی و در خانواده آشکار است.

و در نهایت، برای داشتن یک زندگی زناشویی موفق و شاد، لازم است زوجین برای آراستگی خود برای همسرانشان بکوشند تا رابطه‌ای سالم، پایدار و پرمحبت داشته باشند.

منابع

- ۱) ثمنی، لیلا؛ ۱۳۹۰، حقوق غیرمالی زوجین از دیدگاه مذاهب خمس، روابط عمومی شورای فرهنگی اجتماعی-زنان
- ۲) ندیمی، فاطمه؛ ۱۴۰۰، تحلیل و نقد تبعیض جنسیتی در حقوق عاطفی زن و شوهر در نظام حقوقی اسلام، نشریه علوم انسانی و اسلامی در هزاره سوم
- ۳) مردیان، پیمان؛ محبوبه عبدالحی، فهیمه ملک‌زاده؛ ۱۴۰۱، بررسی حقوق غیرمالی زوجین در فقه اسلامی و آیات قرآن با تأکید بر تربیت فرزندان و نیاز جنسی، فصلنامه علمی-پژوهشی قرآن و طب
- ۴) افروز، غلامعلی؛ ۱۳۹۸، خانواده متعالی در سایه حاکمیت حقوق عاطفی، فصلنامه خانواده و پژوهش شماره ۴۶
- ۵) افضلی، اکرم‌السادات؛ ۱۳۹۹، آراستگی مردان و تأثیر آن در بهبود روابط همسری از منظر اسلام، دوفصلنامه علمی-اختصاصی میراث طاهّا، شماره ۷

شفا از جانب وجود با برکت امام رضا علیه السلام

ابوالفضل محمودی

کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی

پس از بازگشت، پزشکان اعلام کردند که وضعیت سلامت او بهبود چشم‌گیری یافته است و این شفا را از جانب امام رضا علیه السلام دانست.

اما شاید شفا از امام رضا علیه السلام در گستره‌ای فراتر از این‌ها باشد. بسیاری از کسانی که در کنار مرقد امام رضا علیه السلام حضور یافته‌اند، از حالات معنوی و آرامشی سخن می‌گویند که در آن فضا، به دست آمده است. امام رضا علیه السلام نه تنها برای بدن انسان‌ها بلکه برای روح و جانسان نیز شفا است. در حقیقت، امام رضا علیه السلام نه تنها یک پزشک جسمانی، بلکه یک مرشد معنوی است که دردهای دل‌ها را تسکین می‌دهد و راه را به سوی آرامش و رستگاری نشان می‌دهد.

با توجه به این مصداق‌ها و شواهدی که در تاریخ و زندگی روزمره‌مان داریم، می‌توان به راحتی گفت که شفا از جانب امام رضا علیه السلام چیزی بیشتر از درمان جسمانی است. او شفا دهنده‌ای است که در تمامی ابعاد زندگی انسان، از جمله جسم، روح، و حتی قلب، تاثیرگذار است و دلیلی روشن از قدرت الهی است که در وجود این امام معصوم تجلی یافته است.

در هر گوشه‌ای از این جهان، انسان‌ها درگیر درد و رنج‌های مختلف جسمانی و روحی هستند. اما در میان این همه سختی، راهی هست که انسان‌ها را به شفا و آرامش می‌رساند؛ راهی که به حرم امام علی بن موسی الرضا علیه السلام ختم می‌شود. مشهد، این دیار مقدس، نه تنها شهری است که زائرانش به زیارت امام هشتم می‌روند، بلکه جایی است که دردها و غم‌ها به شفا و امید تبدیل می‌شود.

امام رضا علیه السلام در طول حیات مبارکش، همواره به عنوان مایه‌ی رحمت و شفای انسان‌ها شناخته می‌شدند. یکی از مشهورترین روایات در این زمینه، شفا دادن بیمارانی است که به درگاه ایشان می‌آمدند. به عنوان مثال، در یکی از تاریخ‌نگاری‌ها آمده است که مردی نابینا که مدت‌ها از بیماری خود رنج می‌برد، روزی به حرم امام رضا علیه السلام آمده و از امام درخواست شفا کرد. امام رضا علیه السلام با دعایی کوتاه و توجه خاص، چشم‌های او را شفا دادند و او پس از سال‌ها دوباره قادر به دیدن جهان شد. این تنها یکی از نمونه‌های بارز شفای جسمانی در کنار مرقد امام است که از آن زمان تا امروز، هزاران مورد مشابه در دل‌های مردم و در صفحات تاریخ ثبت شده است.

اما شفا تنها محدود به درمان جسمانی نمی‌شود. امام رضا علیه السلام همچنان که در زندگی خود، به مداوای روحی انسان‌ها می‌پرداختند، امروز نیز به عنوان شفا بخش دل‌ها و روح‌ها شناخته می‌شوند. بسیاری از کسانی که در دل شب‌های سرد مشهد در حرم امام رضا علیه السلام دعای شفا می‌کنند، نه تنها از دردهای جسمی رهایی می‌یابند، بلکه از غم‌های درونی و استرس‌های روزمره نیز آزاد می‌شوند. امام رضا علیه السلام در کلام خود، به ویژه در توصیه‌های معنوی‌شان، همواره مردم را به صبر، امید و دعا دعوت می‌کردند؛ آموزه‌هایی که در شرایط سخت زندگی، انسان را به آرامش و شفا می‌رساند.

شواهد این شفاهای روزگار ما هم قابل مشاهده است. زائران بسیاری به مشهد می‌آیند و از طریق دعا و تضرع در حرم امام رضا علیه السلام، شفای روحی و جسمی می‌یابند. یکی از کسانی که خود در این زمینه تجربه‌ای دارد، خانمی است که پس از سال‌ها درمان برای بیماری سختی که داشت، به مشهد سفر کرد و در حرم امام رضا علیه السلام دعا کرد.

کاربرد سیره رضوی در جامعه کنونی

ابوالفضل محمودی

کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی

۴. خدمت به مردم و مدیریت مبتنی بر عدالت

یکی از بارزترین ویژگی‌های سیره امام رضا علیه السلام، خدمت به مردم و حل مشکلات آنان بود. ایشان با عمل خود نشان دادند که خدمت‌رسانی به انسان‌ها از والاترین وظایف یک فرد در جامعه است. در شرایط امروز که اغلب بی‌اعتمادی به نهادهای اجتماعی و مدیریتی افزایش یافته، مدیران می‌توانند با الگوگیری از این جنبه از سیره رضوی، رویکردی مردم‌محور اتخاذ کنند. این رویکرد بر خدمت خالصانه، دوری از خودمحوری و تلاش برای بهبود شرایط عمومی جامعه تأکید دارد.

۵. ترویج معنویت و سبک زندگی سالم

زندگی امام رضا علیه السلام، سرشار از اعتدال، معنویت و پیوند عمیق با خداوند بود. ایشان نه تنها بر عبادت و ارتباط معنوی تأکید داشتند، بلکه سبک زندگی سالم، دوری از افراط و تفریط و توجه به نیازهای جسم و روح را نیز به پیروان خود آموختند. در دنیای امروز که مادی‌گرایی و استرس‌های زندگی مدرن آسیب‌های جدی به سلامت روانی و جسمی انسان وارد کرده، الهام گرفتن از سبک زندگی امام رضا علیه السلام می‌تواند راه‌حلی مؤثر برای بازگشت به آرامش درونی و ایجاد تعادل در زندگی باشد.

۶. تقویت انسجام اجتماعی و همزیستی مسالمت‌آمیز

یکی از جنبه‌های برجسته سیره رضوی، تعامل سازنده با انسان‌ها از هر دین و قومیتی است. امام رضا علیه السلام با پذیرش مناظرات علمی و تعامل با ادیان و فرهنگ‌های مختلف، الگویی برای همزیستی مسالمت‌آمیز ارائه کردند. در جهان کنونی که تنش‌ها و اختلافات قومی و مذهبی روبه افزایش است، پیروی از این الگو می‌تواند موجب گسترش گفت‌وگو، کاهش تعارضات و ایجاد صلح و همدلی میان ملت‌ها شود.

در پایان...

سیره رضوی، گنجینه‌ای ارزشمند از آموزه‌هایی است که می‌تواند در حل بسیاری از مشکلات جامعه کنونی نقش‌آفرین باشد. اخلاق ملای عدالت‌محوری و توجه به علم، خدمت به مردم، تقویت معنویت، اصولی هستند که به کارگیری آن‌ها می‌تواند جامع‌له سوی پیشرفت علمی و معنوی هدایت کرد. گسترش فرهنگ رضوی در میان اقشار مختلف جامعه و تقویت این کیفیت‌ها می‌تواند به فرایند توسعه‌ای منجر شود که موجب شکل‌گیری جامعه‌ای پایدار و صلح‌آمیز خواهد شد.

سیره رضوی، به عنوان سبکی از زندگی متعالی، الگویی جامع از اخلاق، معنویت، علم و مدیریت است که می‌تواند چراغ راهی برای جوامع امروزی باشد. امام رضا علیه السلام، با گفتار و رفتار خود، اصولی را بنیان نهادند که فراتر از زمان و مکان، قابلیت اجرایی دارند و در زندگی فردی و اجتماعی تأثیرگذار هستند. با توجه به پیچیدگی‌های دنیای امروز و چالش‌های اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی که جوامع با آن‌ها مواجه‌اند، بازگشت به آموزه‌های سیره رضوی می‌تواند راه‌حلی عملی و الهام‌بخش ارائه دهد.

۱. تقویت اخلاق فردی و اجتماعی

اخلاق‌مداری، یکی از برجسته‌ترین ویژگی‌های امام رضا علیه السلام است. ایشان با رفتار کریمانه، گفتار مهر‌بانانه و برخوردی سرشار از احترام، الگویی بی‌بدیل برای زندگی اخلاقی ارائه کردند. در جوامع امروز که اغلب با مشکلاتی نظیر کاهش تحمل، افزایش خشونت کلامی و بی‌اعتمادی میان افراد مواجه‌اند، تأسی به سیره اخلاقی امام رضا علیه السلام می‌تواند موجب تقویت روابط انسانی، کاهش تعارضات و ایجاد فضایی سرشار از همدلی و احترام شود.

۲. عدالت و مسئولیت‌پذیری در جامعه

امام رضا علیه السلام همواره بر اهمیت عدالت و رعایت حقوق دیگران تأکید داشتند. عدالت در نگاه ایشان، نه تنها وظیفه‌ای دینی، بلکه مبنای پایداری هر جامعه است. در جهان امروز که نابرابری‌های اقتصادی، بی‌عدالتی‌های اجتماعی و کمبود شفافیت در ساختارهای حکومتی چالش‌هایی جدی ایجاد کرده، الگوگیری از عدالت‌محوری امام رضا علیه السلام می‌تواند در اصلاح سیستم‌های مدیریتی و ایجاد اعتماد عمومی مؤثر باشد. مسئولیت‌پذیری در قبال مردم و توجه به حقوق اقشار مختلف، راهکاری برای کاهش شکاف‌های اجتماعی و افزایش همبستگی ملی است.

۳. توجه به علم و خردورزی

سیره امام رضا علیه السلام نشان‌دهنده اهمیت دانش، تحقیق و تفکر نقدانه است. حضور ایشان در مناظرات علمی و طرح دیدگاه‌های نوین در حوزه‌های مختلف علمی، گواهی بر این موضوع است. در دنیای امروز که علم و فناوری نقشی کلیدی در پیشرفت جوامع دارند، تأکید بر تولید علم و حمایت از نخبگان بر اساس رویکرد رضوی می‌تواند موجب افزایش توانمندی‌های علمی و توسعه پایدار شود. این دیدگاه همچنین بر تقویت روحیه تحقیق و پرسش‌گری در میان جوانان تأکید دارد.

مدیریت اسلامی در فرهنگ رضوی

شهلا بهرامی

کارشناسی ارشد مطالعات برنامه درسی

اصفهان‌نی و دیگران، ۱۳۸۸). مدیریت اسلامی شیوه به‌کارگیری منابع انسانی و امکانات مادی برگرفته از آموزه‌های اسلامی برای نیل به اهدافی که متأثر از نظام ارزشی اسلام می‌باشد (آقا پیروز و دیگران، ۱۳۸۵).

الگوی مدیریت اسلامی، چه در سطح کلان امت اسلامی و چه در سطح خرد نظام اداری یا سازمان‌ها منبعث از اصول و قوانین مشخصی است که براساس ملاک‌های اسلامی استوار گشته و سمت‌وسوی الهی دارد. هدف آن نیز، ارتقای انسان در جهت کمال و بهبود نظام‌های اجتماعی است. مدیران باید کارکنان را از روی میل و علاقه به انجام وظایفشان ترغیب کنند (الوانی، ۱۳۹۰). علم و ایمان برای رهبر و امت او سرنوشت‌ساز هستند. مدیر اسلامی باید دو مسیر تعالی و تولید را در نظر بگیرد برای تولید از علم روز آگاه باشد و اهمیت تصمیم‌گیری را بداند زیرا تصمیم‌گیری نقش محوری دارد. جبران خدمات کارکنان برحسب موارد ضرورت کامل دارد. خدمات مالی مانند پرداخت در مقابل شایستگی‌ها دادن جایزه کارانه تأمین اجتماعی و غیره - خدمات یا پاداش‌های غیر مالی مانند شرایط کار مناسب و آسان محیط شغلی مناسب پیشرفت شغلی و مقام و نظایر آن‌ها، افزایش رضایتمندی کارکنان و تعهد آنان به سازمان نقش استراتژیک دارند که در سایه مدیریت‌ها و رهبری حاصل می‌شود.

در فرهنگ رضوی مدیر کم‌خرد، محروم از تشخیص درست و تخصص لازم مذمت گردیده است: البرائة مَمْن نفی الاخیار... و آوی الطرداء للعناء... واستعمل السفهاء؛ نفرت و بی‌زاری از افرادی که نیکان را تبعیدی (و منزوی) کردند و آنان را که رسول اکرم (ص) رانده و لعنت کرده بود در کانون اسلامی پناه دادند (و جذب کردند) و کم‌خردان و محرومان از تشخیص صحیح را به کار گماردند، جزء اسلام خالص است. این سخن گزیده‌ای از نامه است که حضرت امام رضا علیه السلام به درخواست مأمون نگاشته و در آن کلیات اصول و فروع دین را بیان کرده‌اند. در این روایت حضرت امام رضا علیه السلام نابسامانی‌های اجتماعی و مشکلات نظام اجرایی و اداری را به عللی نسبت می‌دهد که یکی از آن‌ها روی کار آمدن جاهلان، ساده اندیشان و

با استقرار حکومت الهی ولایت فقیه در ایران اسلامی فرصتی ویژه برای تحقق اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم) به دست آمد؛ فرصتی که ائمه اطهار در مبارزه حاد سیاسی ۲۵۰ ساله در پی تحقق آن بودند (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰). طبق فلسفه تاریخ شیعی، این نعمت به مثابه نقطه عطف تاریخی ویژه، شرایط بسیار حساس و پیچیده‌ای دارد؛ اما دانش آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دوپست‌ساله فراهم کند و با وجود تهی‌دستی در بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب‌مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۷).

مدیریت عبارت است از فرآیند برنامه‌ریزی سازماندهی هدایت و نظارت بر کار اعضای سازمان و کاربرد کلیه منابع قابل دسترس برای رسیدن به هدف‌های تعیین‌شده سازمان. مدیریت اسلامی عبارت است از علم و هنر فرآیند استفاده کارآمد و اثربخش منابع انسانی و مادی و معنوی از طریق برنامه‌ریزی سازماندهی هدایت و کنترل در یک محیط پویا در جهت تحقق اهداف سازمان یا جامعه در چارچوب احکام اسلام و تقرب الهی (نجات‌بخش

غیر متخصصان است قرآن هشدار می‌دهد: **وَلَا تَوْتُوا السَّنْفَهَاءَ اَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ قِيَامًا**؛ آن حضرت در سخنی دیگر تأکید کرده‌اند: آن‌کس که سرپرستی اموری از مسلمانان را بپذیرد ولی (به دلیل آگاهی اندک و محروم بودن از مهارت و توانایی علمی و فکری) آن را تباه کند، خداوند او را ضایع می‌نماید. گاهی مدیر و کارگزار انسان مهربان و خوبی است، شعارهای جالب و جذابی مطرح می‌کند، نیت خیر هم دارد ولی این‌ها برای اداره جامعه کافی نیست باید کوشید با روش‌های علمی و درست و استفاده از تجربه‌های اهل فن مشکلات را برطرف کرد.

امام رضا علیه السلام با این باور که انسان‌ها بندگان خداوند هستند و ملاک برتری افراد بر یکدیگر، رنگ، نژاد، سرمایه و جایگاه اجتماعی نیست بلکه ارتباط با خداوند است، در هنگام غذا خوردن همه غلامان خود را بر سر سفره حاضر می‌کرد و هنگامی که سایرین در این زمینه اعتراض کردند در جواب آنان فرمود: همه ما با یکدیگر برابر و فرزندان یک پدر و مادر هستیم (مجلسی، ۱۳۶۶). همچنین نقل شده زمانی که آن حضرت تنها می‌شد همه خادمان و غلامان خودش را از کوچک و بزرگ جمع کرده و به آنان سخن می‌گفت و با آن‌ها انس می‌گرفت به‌طوری‌که غلامان آن حضرت از بودن در کنار امام احساس آرامش و امنیت داشتند.

از دیگر ویژگی‌های مدیریت از دیدگاه امام رضا علیه السلام توجه به محرومان و عادل و خدمت‌گزار است. امام در تعالیم والای خویش به کارگزاران و دیگر مسئولان نظام اسلامی می‌آموزد هرکسی باید در گام نخست در اندیشه ساختن خود باشد، شایستگی‌های لازم را در وجود خویش آشکار سازد، با دیگران با تعهد بوده و به‌خوبی رابطه برقرار کند و خدمت‌گزار همه مردم باشد. امام رضا علیه السلام با صراحت می‌فرماید: «اگر زمام حکومت را در دست گیرم، غذای ساده‌تر و کم‌ارزش‌تری نسبت به گذشته خواهم خورد و لباس خشن و زبر (پس از لباس‌های نرم) دربر خواهم کرد و با سختی و مشقت خواهم زیست» (اصول کافی).

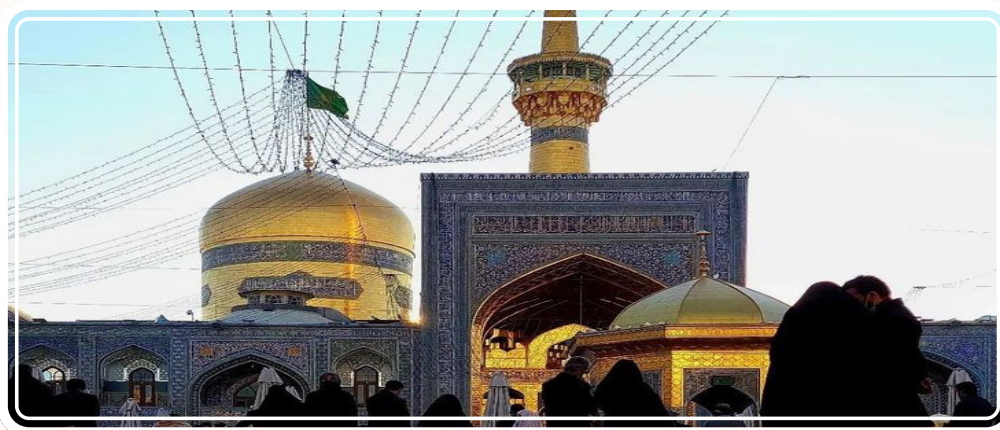
"توجه به کرامت" های انسانی و رفتار نیکو با کارکنان "مدیر

غالب طرح‌ها و برنامه‌های مدیریتی را از طریق همکاران اجرایی می‌کند و درواقع تمام افرادی که در سازمان‌ها، نهادها و تشکیلات دولتی مشغول کارند، کارگزاران مدیرند و بازو و عاملی برای وی محسوب می‌شوند. امام رضا علیه السلام در سیره عملی خویش مراقب کارکنان و خدمت‌گزاران بود. ابراهیم بن عباس می‌گوید: «هیچ‌گاه ندیدم که امام ابوالحسن الرضا (ع) کلمه‌ای به زیان کسی بر زبان آورد و نه سخن کسی را پیش از پایان آن قطع کند و نه حاجت کسی را که به ادای آن توان داشت رد کند، به دوستان و کارگزارانش هرگز سخنی ناشایست نگفت و چنان بود که هرگاه به خلوت می‌رفت و سفره غذای خویش را می‌گسترانید همه کارکنانش را بر سر آن می‌نشاند.» ۶ از دیدگاه امام رضا علیه السلام باید برای تمامی انسان‌های تحت مدیریت خود صرف‌نظر از هر مرام و مسلکی که دارند کرامت قابل‌شده و در این میان، فرقی بین مسلمان و غیرمسلمان وجود ندارد.

"درست مصرف کردن بودجه و زیاده‌خواه نبودن" توجه به بیت‌المال و برنامه‌ریزی برای درست مصرف کردن بودجه از دیگر ویژگی‌های مدیر اسلامی است. حضرت علی بن موسی الرضا (ع) در حدیثی درخشان این‌گونه به واقعیتی تلخ تصریح فرموده: «به‌درستی که خداوند قیل و قال (گفتار بی‌فایده و شعار دادن) و تباه‌سازی اموال و زیاد درخواست کردن را دشمن می‌دارد.» (مسند امام رضا، ۴۴۳)

عدم انحصارطلبی و فزون‌خواهی از دیگر ویژگی‌های مدیر اسلامی است. حضرت امام رضا علیه السلام در نامه‌ای که برای مأمون نگاشته، فرموده است: «از موارد اسلام خالق، بیزاری از کسانی است که اموال را منحصر به خود می‌کنند» امام مشکل اساسی یک نظام اجرایی معیوب و آفت‌زده را چنین بیان فرموده: اموال را میان ثروتمندان به گردش گذاشته است (افراد غنی سرمایه‌های اصلی را در اختیار گرفته‌اند) مردم به سود خواری تمایل پیدا کرده‌اند، از گناهان کبیره کاستن (از کار و کالای مردم) است و خیانت به آنان، کسانی که با خودکامگی اموال عمومی را به خود اختصاص داده‌اند».

«داشتن تخصص» در فرهنگ رضوی مدیر کم‌خرد و محروم از تشخیص درست و تخصص لازم مذمت گردیده است: «نفرت و بیزاری

و سیاست نظامی خاصی را در پیش گرفت و در جنگ احد، پس از مشورت رأی جوانان را برای خروج از شهر بر رأی خود و بزرگان مدینه ترجیح داد و در جنگ احزاب پیشنهاد سلمان فارسی را مبنی بر حفر خندق پذیرفت (ابن هشام ۱۴۱۸ق، ج ۲۵۸۲؛ طبری، ۱۴۰۸ق، ج ۲۰:۲).

"تصمیم‌گیری" از مراحل حساس و دشوار مدیریت تصمیم‌گیری است، تصمیم‌گیری به معنای گزینش یک راه اصلح از میان راه‌هاست (آقا پیروز و دیگران، ۱۳۹۲). زیرا هر نوع تصمیمی نتایج و مسئولیت‌هایی خاص خود را به دنبال دارد که بر زندگی آدمی و حیات جامعه اثر می‌گذارد نظیر تصمیم‌گیری در پذیرش مسئولیت انتخاب همکاران، بودجه‌بندی و تصمیم به هنگام بحران‌ها و حوادث درک اهمیت این مهارت بر دقت و حساسیت در تصمیم‌گیری می‌افزاید و از خطاها می‌کاهد.

یکی از تصمیم‌های جدی در زندگی پربار امام رضا (ع) پذیرش مشروط ولایت‌عهدی بود که آن حضرت در امور حکومت دخالت نکند. مأمون برای انحراف افکار عمومی شیعیان، رفع موجبات برخورد با علویان و خشکاندن ریشه تفکر قیام در آن‌ها و محدود کردن امام رضا، منفعت طلبانه دست به اقدامی عجیب زد و آن پیشنهاد ولایت‌عهدی به امام بود درحالی‌که این پیشنهاد را با تهدید به قتل همراه کرده بود (ابن بابویه، ۱۳۷۸ق، ج ۱: ۱۹). امام رضا (ع) به منظور مقابله و خنثی‌سازی این نقشه شیطانی، برنامه‌ریزی مناسبی برای تبلیغ مذهب شیعی و حمایت از شیعیان انجام داد و با تصمیم بر پذیرش ولایت‌عهدی، تهدید مأمون را به فرصت تبدیل کرد. همچنین آن حضرت در مناظراتی که با پیشنهاد مأمون عباسی برگزار می‌گردید به سؤالات و چالش‌های عقیدتی مخالفان پاسخ مناسب می‌داد.

"رهبری و هدایت" رهبری بخشی از وظایف هر مدیر در استفاده مؤثر از منابع انسانی سازمان به حساب می‌آید، از این رو رهبری، هنر مدیریت محسوب می‌شود (حق وردی طاقانکی). به عبارتی رهبر فردی است که با توجه به برنامه‌های سازمان در

از افرادی که نیکان را منزوی کردند و آنان را که رسول اکرم (ص) رانده و لعنت کرده بود، در کانون اسلامی پناه دادند و کم‌خردان و محرومان از تشخیص صحیح را به کار گماردند.» ۱۰ این سخن گزیده‌ای از نامه‌ای است که حضرت امام رضا (ع) به درخواست مأمون نگاشته و در آن، کلیات اصول و فروع دین را بیان کرده است. خداوند در قرآن هشدار می‌دهد که: «وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا؛ و اموالی که خدا قوام زندگی شما را به آن مقرر داشته به تصرف سفیهان ندهید (سوره نساء).

"برنامه‌ریزی" امام رضا معتقد بود که تدبیر و برنامه‌ریزی پیش از عمل انسان را از پشیمانی نجات می‌دهد: «التَّوْبَةُ قَبْلَ الْعَمَلِ يُؤْمِنُكَ مِنَ النَّدَمِ» (ابن بابویه، ۱۳۷۸ق، ج ۲: ۵۴) در این راستا در توصیه‌های مدیریتی به یارانش می‌فرمود: «برای زندگی خویش برنامه بریزید و اوقات خود را به چهار قسمت تقسیم کنید: بخشی برای ارتباط با خدا، بخشی برای امور معاش، بخشی جهت معاشرت با دوستان و بخشی برای تفریح و لذت‌های مشروع (ابن شعبه، ۱۳۶۳).

"مشورت" امام رضا نیز در سیره عملی مدیریتی خویش از مشورت بهره می‌برد - مُعَمَّرُ بْنُ خَلَّادٍ می‌گوید: یکی از غلامان امام رضا به نام سعد درگذشت. امام فرمود: «فرد بافضیلت و امانت‌داری را به من معرفی کن» گفتم: «من کسی را به شما معرفی کنم؟ امام فرمود: رسول خدا با یارانش مشورت می‌کرد. آنگاه، درباره آنچه می‌خواست تصمیم می‌گرفت» (برقی، ۱۳۷۱ق، ج ۲: ۶۰۱). برای نمونه، در جنگ بدر حضرت با ندای «أَشِيرُوا عَلَيَّ أَيُّهَا النَّاسُ؛ ای مردم به من مشورت بدهید.»، با مشورت یارانش تدبیر جنگی

افراد انگیزش ایجاد می‌کند (احمد زاده و دیگران، ۱۳۹۶). در فرهنگ رضوی مدیر محروم از تشخیص درست و تخصص لازم مذمت شده است امام رضا در نامه‌ای به مأمون نوشته است: «... البرائة ممن نَقَى الأخیار... و أوى الطرداء اللعناء... واستعمل السفهاء...؛ نفرت و بیزاری از افرادی که نیکان را تبعید و منزوی کردند... و آنان را که رسول اکرم صلی الله علیه و سلم رانده و لعنت کرده بود در کانون اسلامی پناه دادند (و جذب کردند)... و کم‌خردان و محرومان از تشخیص صحیح را به کار گماردند، جزو اسلام خالص است... (ابن بابویه، ۱۳۷۸). امام رضا الله در این نامه نایسامانی‌های اجتماعی و مشکلات نظام اجرایی و اداری را به عللی نسبت می‌دهد که یکی از آن‌ها روی کارآمدن جاهلان، ساده‌اندیشان و افراد غیرمتخصص است.

"نظارت و کنترل" امام رضا در راستای عمل به فریضه امر به معروف و نهی از منکر با اشاره به جایگاه تقوا و خودکنترلی به برادرش زید فرمود: «ای زید از خدا بترس، آنچه ما به آن رسیده‌ایم به وسیله همین تقواست هر کس که تقوا داشته باشد و خدا را مراقب خود نداند از ما نیست و ما از او نیستیم» (ابن بابویه، ۱۳۷۸) امام رضا درباره مدیران بی‌تعهد و نالایق می‌فرماید: «انسان امین به تو خیانت نکرده است بلکه تو به خائن اعتماد کرده‌ای» (ابن شعبه). از دیدگاه امام رضا یکی از راه‌های کسب، کرامت تقوا و عمل به فرامین الهی است. از ابراهیم بن عباس صولی نقل شده است که مردی به ایشان گفت: «به خدا سوگند که بر روی زمین بزرگوارتر و شریف‌تر از پدرانت یافت نمی‌شود». امام رضا فرمود: «تقوا آنان را شرافت بخشیده است»

(مجلسی، ۱۴۰۳). در کتاب فقه الرضا منسوب به امام رضا آمده است که امام فرمود: «هر کس می‌خواهد عزیزترین مردم باشد باید در نهان و آشکار از خدا پروا کند علی بن موسی الرضا (منسوب، ۱۴۰۶ ق).

با جمع‌بندی مطالب بیان‌شده این‌گونه برداشت می‌شود که مدیریت اسلامی در فرهنگ رضوی بر پایه مفاهیمی چون هماهنگی مطلوب و وحدت منطقی در سایه اخوت و برادری، رعایت عدالت و عقیده به برابری افراد به‌عنوان سرلوحه مدیران، گزینش افراد در چارچوب تخصص و تعهد الهی صورت می‌گیرد. از طرفی در این شیوه مدیریت مسئولیت‌ها به‌عنوان امانت می‌باشند و به‌کارگیری شایستگان و شایسته‌سالاری مدنظر قرار دارد. در این شیوه مدیریت از منظر فرهنگ رضوی، برخورداری از فضایل برجسته فردی

تنها محور گزینش نیست، بلکه باید توان کاری هم در کنار آن باشد. تعهد و تخصص همواره با عشق و علاقه معیار اصلی گزینش در نظر گرفته می‌شود و افراد متناسب با حق و تکلیف خود نسبت به دیگران باید باشند و از این حد تجاوز نکنند. در مدیریت اسلامی مبتنی بر فرهنگ رضوی تأثیرگذاری به‌صورت خیرخواهانه است و در این شیوه رهبری برای انسان کرامت ذاتی قائل می‌باشد که در برخورد با افراد نرمش را اصل اول می‌دانند و عدول از نرمش را جز در موارد ضروری مجاز نمی‌شمارند. رهبری در مدیریت رضوی یک قدرت و استعداد ذاتی است که متکی بر سنن الهی و افاضات خداوند است و مدیر فردی است خالی از هوای نفس و طبق ارزش برتر توحید و عدل گام برمی‌دارد.

از دیگر ویژگی‌های مدیریت از دیدگاه امام رضا (ع) توجه به محرومان و عادل و خدمت‌گزار است. امام در تعالیم والای خویش به کارگزاران و دیگر مسئولان نظام اسلامی می‌آموزد هرکسی باید در گام نخست در اندیشه ساختن خود باشد، شایستگی‌های لازم را در وجود خویش آشکار سازد، با دیگران با تعهد بوده و به‌خوبی رابطه برقرار کند و خدمت‌گزار همه مردم باشد.

- منابع
- ابن بابویه، محمدبنعلی. (۱۳۷۸ ق.). عیون اخبار الرضا (ع) تهران: جهان.
- ابن هشام، عبدالمملک بن هشام (۱۴۱۸ ق.). السیره النبویه. بیروت: دارالکتب العربی.
- احمد زاده، سید مرتضی و دیگران (۱۳۹۶). درآمدی بر مدیریت جهادی. تهران: انتشارات بسیج دانشجویی دانشگاه امام صادق (ع).
- الوانی، سید مهدی. (۱۳۹۰). جهانی‌شدن مدیریت، مدیریت راهبردی سیاست‌گذاری عمومی ریاست جمهوری. ۲ (۲)، ۵۵-۷۰.
- اصول کافی، جلد ۲، صفحه ۲۹۷، وسائل الشیعه، جلد ۱۵، صفحه ۳۵۰
- آقا پیروز و دیگران (۱۳۹۲). مدیریت در اسلام. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- آقاپیرو، علی. (۱۳۹۰). رهبری در مدیریت اسلامی. اسلام و پژوهش‌های مدیریتی. ۱ (۳)، ۹۱-۱۱۶.
- برقی، احمدبنمحمد. (۱۳۷۱ ق.). المحاسن. قم: دارالکتب الاسلامیه.
- جلسی، محمدباقر. (۱۴۰۳ ق.). بحار الأنوار. ج ۲. بیروت: داراحیاء التراث العربی
- طبری، محمدبنجریر. (۱۴۰۸ ق.). مشهد. شهریور. ۱۳۹۳ تاریخ. ج ۲. بیروت: دارالکتب العلمیه.
- مجلسی، محمد باقر، (۱۳۶۶). بحار الانو. ۱۱ جلد، بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ دوم.
- مسند الامام الرضا (ع)، جلد ۲، صفحه ۴۸۰ تحت المقول، ۴۴۳: الحیاء، جلد ۶، صفحه ۳۰۲.
- نجات بخش اصفهانی، علی و شهریار، بهاره. (۱۳۸۸). مقایسه ویژگی‌های مدیریت از دیدگاه قرآن کریم با مدیریت از دیدگاه تئوری‌های غربی. پژوهش‌های میان‌رشته‌ای قرآن کریم، ۱ (۲)، ۷۳-۸۰.

ندای فراموش شده

منیژه اکبری
دکتری روانشناسی

خاکیش را در زیر این گنبد طلایی گذاشته و به سوی دیگری از هستی سفر کرده است. به او که همیشه نداها را شنیده و سفر زندگیش را در این دنیای پر از حادثه، به کمالی شگفت انگیز رسانده است. اوایی که در آن زمان دور از تاریخ امروز جهان مدرن ما، ضامن آهوایی شده بود و به گمانم جان های بسیاری از انسان ها را هم ضمانت کرده بود. انگشتانم را در تالو نوری درخشان تماشا می کنم. لرزان و خسته به سمت بالا کشیده می شوند. می خواهم که در میان این همه تلاطماتی که چون گرگی گرسنه به جانم افتاده و هستی ام را هزاران تکه می کنند، به یاریم آمده و جان مرا هم ضمانت کند. کبوترانی رها به هر سویی پر می کشیدند. نمی دانم کی صورتم خیس اشک هایم شده است. او را بدون هیچ تشریفاتی صدا می زدم و ضمانت جانم را در این همه بلوای روزگار، از او طلب می کردم. نام خوشش در حفره های تاریک جانم می پیچید و لرزه های تندی تم را در خود می گیرند. مدت ها بود که آواره دغدغه های بی اندازه زندگیم شده بودم، بن بست هایی که یکی پس از دیگری ردیف شده و مرا به این حالت از در ماندگی رسانده بودند. چه کسی می گوید که آدمی به تمامی برای خودش کفایت می کند؟ حتی توانمندترین هایمان هم در مصاف زندگی ضعیف و خسته می شویم. ماهایی که آن ها که نداها را فراموش کرده و غرق نیازهای روزمره امان، مرتب دست و پا می زنیم. جلو گنبد زربش ایستاده و دوباره نام او را صدا می زنم. ناله ها و اشک هایم در هم می آمیزند و لایه های تاریک درونی ام، یکی پس از دیگری پس زده می شوند. خاموشی صدایم رفته و دوباره آهنگی خوش به زندگیم جریان پیدا کرده است. نام خوش مردی را صدا می زدم که قدرت کلام و باورش هنوز هم از پس قرن ها و روزگاران درازی که گذشته بود، می توانست نقطه اتصال وجودیمان را به خداوند قوت ببخشد و ما را به سمت روشنایی های زندگی بازگرداند. روح پاک ودلیرش، عاشقانه ما را در خود می گرفت و جان های خسته امان را قوتی دوباره می داد. او بود که نداهای فراموش شده را به یادمان می آورد و طریق رفتن در این سفر شگفت انگیز زندگی را به ما آدم های درمانده می آموخت و من چه چیزی بیش از این در این زمان زندگیم می توانستم طلب کنم. جان پاکت در آرامش ابدی باد یا شمس الشمسوس جان ها

صدایم خاموش و جانم به خستگی نشسته است. نداها فراموش شده و روحم کز کرده گوشه فراموشی است. دردهایی بی اندازه در جانم فوران کرده و هر ساعتی زخم هایی تازه نمایان می شوند. من در کوچه هایی که آن ها را به درستی نمی شناختم و پاهایم را از توان انداخته بودند، به دنبال نشانه هایی از آرامش و دلخوشی های تازه می گشتم. به دنبال چیزهایی می گشتم که در درونم گم شده بودند و مرا اینگونه آواره این کوچه های بی نشان کرده بودند. خوب می دانستم که این همه رفتن ها و دویدن های پی در پی ام، بیشتر به فرار می مانند تا اینکه بخواهم جایی و نشانی خاصی را پیدا کنم. این جا همه غریبه و نا آشنا جلوه می کردند. صدایی در درونم می پیچد و دوباره در جانم زمزمه ای تازه آغاز میکند. شبیه بیشتر ساعت های زندگیم، به آن صدا توجهی نمی کنم. اغلب اوقات، خاموشش کرده و نادیده اش گرفته بودم. من در تمام عمرم، بیش از هر چیزی، به هوش و توانایی هایم، به تدبیر و اندیشه ام و به برنامه ریزی های دقیقم برای موفقیت های جاه طلبانه و رسیدن به خوشبختی های زندگی باور داشته ام. اما حالا به این نقطه سخت و در ماندگی های ناتمام رسیده بودم.

زمانی مطلبی خواننده بودم که خداوند، نقطه اتصالی بین خودش و انسان ها قرار می دهد. برای همه کسانی که به زمین خاکی سفر می کنند و سفر زندگیشان را در این سوی هستی آغاز می کنند. آن اتصال، ندایی بود که با ما از راستی ها و ناراستی ها سخن می گفت و در تمام عمر همراهیمان می کرد. تا فراموش نکنیم که مسافرانی با اقامتی کوتاه هستیم و در پی یافتن آگاهی اسرار آمیزی به این جهان خاکی وارد شده ایم. من اما گاهی از آن ندا می ترسیدم و از نجوای ناتمامش گریزان می شدم. در عبور از این همه کوچه های تو در تو، از تاریکی ها گذر کرده و روبروی دری ایستاده ام که انگار به گسترده جهانی دیگر گشوده می شود. تاریکی ها تمام شده و وسعت بی اندازه ای از نوری درخشان، چشمانم خسته ام را نوازش می کنند. روبروی گنبدی طلایی ایستاده بودم و حس می کردم که آن نجوای درونیم تند و بلند تر شده است. روی زانوهایم خم شده و سرم را به این در قطور چوبی می چسبانم. سرگردان دنیای درونیم توجهی به این همه جمعیت در گذر نمی کنم. صدای بلند و خوش آهنگ موزنی می پیچد و بشتابید به سوی رستگاری را تکرار می کند. دستانم را به سمت اشعه های نوری می کشانم که از صحن و سرای مسجد به سمت جاری می شدند. به روح آرام گرفته ای فکر می کنم که جسم

سیمای امام رضا علیه السلام در ادبیات فارسی

سعید سعیدی سر قلعه
کارشناسی ارشد علوم سیاسی و روابط بین الملل

سیره این امام بزرگوار پرداخته‌اند. در این پژوهش به بررسی ابعاد مختلف سیمای امام رضا علیه السلام در ادبیات فارسی خواهیم پرداخت تا نشان دهیم که چگونه این شخصیت مقدس در کلام و شعر ادیبان، جلوه‌ای از نور و معنویت را به تصویر کشیده است.

۱. شخصیت علمی و عرفانی امام رضا علیه السلام

امام رضا علیه السلام به عنوان یک عالم برجسته و عارف بزرگ در ادبیات فارسی به تصویر کشیده شده است. آثار شعرا و نویسندگان نشان‌دهنده جایگاه علمی ایشان بوده و بر اهمیت دانش و آگاهی در زندگی تأکید می‌کند. برای مثال، شاعران همچون عطار و مولوی در اشعار خود به علم و فضیلت‌های اخلاقی امام رضا علیه السلام اشاره کرده‌اند و شخصیت ایشان را به عنوان نمادی از حکمت و دانش معرفی کرده‌اند.

شخصیت علمی و عرفانی امام رضا علیه السلام یکی از بارزترین ویژگی‌های ایشان است که تأثیر عمیقی بر تاریخ تفکر اسلامی گذاشته است. این امام بزرگوار در زمان خود به عنوان یک عالم برجسته شناخته می‌شد و در زمینه‌های مختلف علمی، از جمله فقه، کلام و تفسیر قرآن، آثار و نظرات

مقدمه

امام رضا علیه السلام، هشتمین پیشوای شیعیان و شخصیت برجسته تاریخ اسلام، به عنوان نماد علم، تقوا و انسانیت در قلب فرهنگی ایرانیان جای دارد. ادبیات فارسی، به عنوان گنجینه‌ای غنی از آراء و احساسات، همواره به تبیین و تجلیل از این امام بزرگوار پرداخته است. از عهد قدیم تا به امروز، شاعران و نویسندگان با خلق آثار خود، ابعاد گوناگون شخصیت امام رضا علیه السلام را به نمایش گذاشته‌اند؛ از علم و دانش گسترده ایشان تا محبت و رحمت وی نسبت به بندگان خدا.

ایشان نه تنها به عنوان یک پیشوای دینی، بلکه به عنوان شخصیتی فرامادی و الهی در ادبیات مذهبی و عرفانی ایران زمین به تصویر کشیده شده است. آثار شاعران بزرگ، همچون فردوسی، حافظ، مولوی و سعدی، با آوردن نام ایشان، همواره نشان‌دهنده ارادت عمیق به ساحت مقدس وی است. در این میان، تمایزاتی همچون توصیف زیارت، کرامات، و عشق به حرم ایشان در اشعار و نثر ادبی این بزرگواران به وضوح نمایان است.

با تأمل در ادبیات فارسی، می‌توان دریافت که سیمای امام رضا علیه السلام بازتاب‌دهنده آرمان‌ها و ارزش‌های انسانی و اسلامی است و نقش ایشان به عنوان الگوی عملی برای زندگی و رفتار در متن این ادبیات به شکلی عمیق و جذاب ترسیم شده است. ایشان در طول تاریخ نه تنها به عنوان یک شخصیت مذهبی، بلکه به عنوان یک نماد در ادبیات فارسی نیز شناخته می‌شود. ادبا، شعرا و نویسندگان فارسی‌زبان، در آثار خود به توصیف و تجلیل از شخصیت و

ارزشمندی ارائه داد. محافل علمی و گفتگوهای فلسفی و دینی حول محور ایشان به وقوع پیوسته و این امر نشان‌دهنده‌ی عمق دانش و بینش بلند و تحصیلات عالی ایشان است. علاوه بر دانش علمی، امام رضا علیه‌السلام به عنوان عارفی بزرگ نیز شناخته می‌شود که در مسیر قرب الهی و سیر و سلوک معنوی، انسان‌ها را به راه راست هدایت می‌کرد. ایشان با رفتار نیکو، رهنمودهای اخلاقی

و نصایح حکیمانه، به شیفتگان حقیقت و هم‌تایان خود کمک می‌کردند تا به معرفت واقعی برسند. این ترکیب علم و عرفان در شخصیت امام رضا علیه‌السلام، الگویی برجسته برای همه‌ی مسلمانان و جویندگان حقیقت به شمار می‌آید و اثرگذاری ایشان در حوزه‌های علمی و معنوی تا به امروز ادامه دارد.

۲. مضامین عاطفی و محبت

عشق و محبت به امام رضا علیه‌السلام، یکی دیگر از مضامین بارز در ادبیات فارسی است. شاعران به بیان احساسی عمیق نسبت به این امام معصوم پرداخته‌اند. در اشعار

شاعرانی چون خواجه عبدالله انصاری و حافظ، عشق و ارادت به امام رضا علیه‌السلام به صورت احساسات عاطفی و معنوی تجلی یافته است. تکیه بر محبت و ولایت، به عنوان اصولی اساسی در اعتقادات مسلمانان، در این اشعار به وضوح به چشم می‌خورد. این احساسات نه تنها به عشق فرهنگی و دینی بلکه به پیوند معنوی و قلبی با شخصیت پاک و الهی ایشان برمی‌گردد. شاعران به زیبایی در اشعار

خود، عشق به امام رضا علیه‌السلام را با استفاده از تعبیر دل‌نشین و عاطفی بیان کرده‌اند و از شفاعت وی، رحمت و محبت او در زندگی مؤمنان سخن گفته‌اند. عبارت‌هایی که از زائران و عاشقان این امام بزرگوار نقل شده، حاکی از آن است که ایشان جایی برای آرامش و تسکین دل‌ها فراهم می‌کنند و محبت به ایشان به عنوان یکی از اصول بنیادین ایمان در دل‌ها جای دارد. این مضامین عاطفی نه تنها بخشی از فرهنگ معنوی ایرانیان را تشکیل می‌دهد بلکه باعث پیشبرد احساسات انسانی، همدلی و مهربانی در جامعه می‌شود و یادآور این نکته است که عشق به اهل بیت علیهم‌السلام، همواره می‌تواند نور امید و آرامش را در زندگی انسان‌ها به ارمغان آورد.

۳. توصیف زیارت و عشق به حرم

امام رضا علیه‌السلام به عنوان «مأمون» و «رضا» در ادبیات فارسی، به حقایق عمیق‌تری از معنویت و زیارت تجسم یافته است. توصیف حرم امام و احساسات ناشی از زیارت ایشان در اشعار بسیاری از شاعران، به ویژه در قالب شعرهای مذهبی و

غزل‌ها، به تصویر کشیده شده است. شاعرانی نظیر محتشم کاشانی با شعر «ربنا» به توصیف زیارت حرم امام رضا علیه‌السلام و گفتن از روحانی بودن این مکان مقدس پرداخته‌اند. از این رو باید گفت توصیف زیارت و عشق به حرم امام رضا علیه‌السلام در ادبیات فارسی، نمایانگر عمق احساسات عارفانه و ارادت قلبی زائران به این امام بزرگوار است. حرم امام رضا در مشهد مقدس، نه تنها به عنوان یک مکان مذهبی،

سیمای امام رضا علیه‌السلام در ادبیات فارسی، نمادی از علم، محبت، آرامش و معنویت است. ادبیات فارسی با رنگ و بویی از ارادت به این امام بزرگوار، شخصیت ایشان را در قالب‌های گوناگون به تصویر کشیده و جلال، جمال و فضیلت‌های ایشان را به نسل‌های آینده منتقل کرده است. از این رو، این آثار نه تنها به معرفی ایشان، بلکه به نشر ارزش‌های انسانی و اسلامی در جامعه کمک کرده و بر اهمیت محبت و علم در زندگی تأکید دارند. امام رضا علیه‌السلام به عنوان چراغ هدایت، در دل ادبیات فارسی تابنده است و همچنان الهام‌بخش شاعرانی است که در جست و جوی معنا و هدف در زندگی هستند.

به امام رضا و امید به شفاعت ایشان در دکلمه‌ها، پیوندی عمیق بین مسلمانان و هویت مذهبی آن‌ها ایجاد می‌کند و نشان می‌دهد که وجود مقدس این امام، نقشی اساسی در هدایت و آرامش روحی افراد دارد. این دکلمه‌ها به ما یادآوری می‌کنند که در هر مشکل و سختی، می‌توان به حرم نورانی امام رضا رجوع کرد و آرامش درون را باز یافت.

نتیجه‌گیری

سیمای امام رضا علیه‌السلام در ادبیات فارسی، نمادی از علم، محبت، آرامش و معنویت است. ادبیات فارسی با رنگ و بویی از ارادت به این امام بزرگوار، شخصیت ایشان را در قالب‌های گوناگون به تصویر کشیده و جلال، جمال و فضیلت‌های ایشان را به نسل‌های آینده منتقل کرده است. از این رو، این آثار نه تنها به معرفی ایشان، بلکه به نشر ارزش‌های انسانی و اسلامی در جامعه کمک کرده و بر اهمیت محبت و علم در زندگی تأکید دارند. امام رضا علیه‌السلام به عنوان چراغ هدایت، در دل ادبیات فارسی تابنده است و همچنان الهام‌بخش شاعرانی است که در جست و جوی معنا و هدف در زندگی هستند. باید گفت آثار ادبی، شعرها و نثرهای بسیاری که در ستایش و توصیف شخصیت ایشان خلق شده‌اند، گواهی بر عمق ارادت و عشق به این امام بزرگوار است. این آثار با بیان مضامین عاطفی، توصیف زیارت و عشق به حرم و همچنین شخصیت علمی و عرفانی امام رضا، به تبیین جایگاهی ویژه برای ایشان در فرهنگ و تاریخ ایران پرداخته‌اند. این نتایج نشان می‌دهد که امام رضا علیه‌السلام نه تنها یک پیشوای دینی است، بلکه به عنوان منبعی از امید، آرامش و سیر و سلوک معنوی در ادبیات فارسی و فرهنگ ایران به حساب می‌آید. عشق و ارادت به ایشان، پیوندی عمیق بین مؤمنان و فرهنگ غنی اسلامی ایجاد کرده و این احساسات همچنان در دل‌ها و ذهن‌ها زنده و جاری است. به این ترتیب، سیمای امام رضا علیه‌السلام در ادبیات فارسی خارج از مرزهای زمان و مکان، همواره الهام‌بخش و منبعی برای جلب محبت و توجه به جایگاه اهل بیت علیهم‌السلام باقی خواهد ماند.

بلکه به عنوان محلی برای رسیدن به آرامش روحی و معنوی در نظر گرفته می‌شود. شاعران و نویسندگان به زیبایی از حال و هوای زیارت و شور و شوق زائرانی که با دلی پر از امید و عشق به سوی حرم می‌روند، سخن گفته‌اند. این عشق نه تنها در اشعار مذهبی بلکه در نثر ادبی نیز مقامی والا دارد و توصیفاتی زیبا از لحظات تحیرآور ورود به حرم، غنای معنوی فضا و احساس قداست مکان به دست می‌دهد. عواطفی مانند شوق، اشک شکر، و احساس نزدیکی به خداوند، در این توصیفات بارز است و نشان می‌دهد که زیارت حرم امام رضا علیه‌السلام نه تنها یک عمل عبادی، بلکه راهی برای بیابان‌نوردی در جستجوی معانی عمیق زندگی و ارتباط با الهی است. این توصیف‌ها در حقیقت نمایانگر پیوند عمیق بین زائر و امام، و نیز تجسمی از عشق و ارادت به اهل بیت علیهم‌السلام در فرهنگ اسلامی و ایرانی است.

۴. آسایش و امید در دکلمه‌های عاشقانه

در ادبیات فارسی، سیمای امام رضا علیه‌السلام به عنوان منبع امید و آرامش برای مؤمنان تجلی یافته است. اشعار مداحان و شاعران آئینی در وصف کرامات و شفاعت ایشان، بر این موضوع تأکید دارند که چگونه دعای امام رضا به عنوان یک وسیله‌ی آرامش‌بخش در زندگی مسلمانان عمل می‌کند. همچنین آسایش و امید در دکلمه‌های عاشقانه نسبت به امام رضا علیه‌السلام به وضوح در آثار شاعران و مداحان تجلی یافته است و نشان‌دهنده‌ی تأثیر عمیق شخصیت ایشان بر روح و روان زائران و علاقمندان به خاندان نبوت می‌باشد. این دکلمه‌ها نه تنها به توصیف عشق و ارادت به امام رضا می‌پردازند، بلکه به عنوان منبعی برای تسلی قلب‌ها و افزایش امید در زندگی مؤمنان عمل می‌کنند. شاعران با کلمات دل‌نواز و روح‌انگیز، احساس ناامیدی ناشی از مشکلات زندگی را با یاد امام رضا و لبخند به حرم ایشان تغییر می‌دهند. نغمه‌های عاشقانه با مضامینی چون شفاعت، رحمت و سعه‌صدر امام، نه تنها باعث آرامش روحی برای دل‌های مضطرب می‌شوند، بلکه به عنوان نوری در دل تاریکی‌ها و چالش‌های زندگی نمایان می‌گردند. این عشق

تاریخ سیاسی زندگی امام رضا علیه السلام

مرضیه کاظمی

کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی

زمینه نکته مهمی که در تاریخ زندگی سیاسی امام رضا برداشت می شود، نگاه همه جانبه حضرت به مسائل و اصول سیاسی در دو مقطع پیش از ولایت عهدی و پس از آن است. در واقع سیره حضرت بر این دلالت دارد که تفکرات سیاسی شیعه بر حاکمیت امام معصوم سامان یافته و فقط با حاکمیت اوست که امور سامان می یابد و امت راه صلاح و سعادت را می پیماید. در بررسی مؤلفه های سیاست ورزی در سیره امام رضا باید به این نکته مهم توجه داشت که اتخاذ مواضع به ظاهر متفاوت در زمان هر یک از خلفا هارون امین و مأمون برای یک راهبرد کلی یعنی راهبرد امامت صورت گرفته است.

در نگاه اجمالی و بر اساس منابع تاریخی عصر امام رضا علیه السلام در سیره ایشان به لحاظ وجود اصول و نکات سیاسی به معنای امروزی آن، مشهود نیست؛ اما اگر سیاست را به تعبیر کلاسیک آن معنا کنیم، در سیره امام رضا علیه السلام مشهود است. این مقاله تلاش دارد تا با بررسی موقعیت سیاسی و اجتماعی امام رضا، فعالیت های ایشان را در این دوره حساس تاریخ اسلام تحلیل کند.

تعریف مفاهیم

الف - اندیشه سیاسی

هنگام بررسی سیر زندگی سیاسی معصومین، طرح مباحث فقهی در کنار مسائل سیاسی تقریباً نشدنی است. در این مباحث، با توجه به غلبه رویکرد دینی بر سیاسی برخی معتقدند در سیره ائمه به ویژه پس از حضرت علی مفهوم به نام سیاست چندان پررنگ نیست در حالی که این نوع تفکر، نوعی تفسیر و مصادره به مطلوب به حساب می آید که در پی جعلشان سیاسی برای سیره معصوم هستند. چراکه برای اثبات اشتباه بودن آن، می توانیم به مفهوم «پارادایم امامت» اشاره کنیم. به بیان واضح تر، در اندیشه سیاسی شیعه، مقوله «سیاست» همان ادامه جریان هدایت انسان ها به سوی خیر و سعادت است و واضح است که پیروی از طریق اهل بیت علیهم السلام، تنها راه نجات و رستگاری است.

از سوی دیگر، وجود اندیشه سیاسی و سیاست ورزی در نگرش معصومین به روشنی قابل شناسایی است که به طور

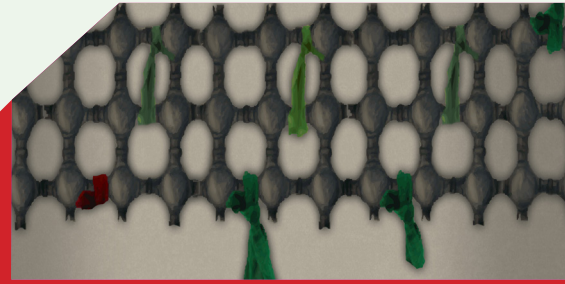

چکیده:

زندگی سیاسی امام رضا علیه السلام تحت شرایط خاصی قرار داشت که با تحولات بزرگ تاریخی و سیاسی در دوران خلافت عباسیان همزمان بود. با بررسی عمیق سیر تاریخی در آن زمان، متوجه می شویم که امام با رویکردی خاص به مسائل سیاسی و اجتماعی زمان، در مواجهه با چالش های سیاسی-ذهبی، رویکردی مسالمت آمیز و منطقی را اتخاذ کرد. مقاله حاضر می کوشد با جست و جو در سیره امام رضا، به بررسی ابعاد مختلف زندگی سیاسی امام رضا علیه السلام، از جمله رفتار با دستگاه خلافت، تأثیرات سیاسی و اجتماعی ایشان، مبنایی برای تنظیم مناسبات سیاسی و اجتماعی یک جامعه اسلامی قرار گیرد. به روش کتابخانه ای بررسی و تجزیه و تحلیل کند. یافته های این پژوهش نشان می دهد سیاست ورزی در سیره امام رضا ذیل اصل امامت بوده و در بردارنده اصولی نظیر نفی حاکمیت طاغوت و نهی همکاری با آن، تقیه، مصلحت، مبارزه منفی در کنار سایر راهکارهای سیاسی قابل مشاهده و ملاحظه است.

مقدمه:

دوران امامت امام رضا علیه السلام از دوره های حساس تاریخ سیاسی شیعه به شمار می آید. مواضع و رویکرد امام رضا در مواجهه با سه خلیفه عباسی مؤید این اصل است که راهبرد امامت یکی است اما تفاوت های ظاهری در سیره معصومین به دلیل به کارگیری شیوه ها و ابزارهای مختلف است. در همین

هارون الرشید و خلافت پنج ساله امین
همچنان این روند ادامه دارد و با درگیری‌های
امین و مأمون بر سر خلافت، حکومت عباسی
تضعیف می‌شود و در این زمان است که فرصت

مناسبی برای ترویج، تعلیم و تربیت در بین شیعه فراهم شد
و شبکه ارتباطات شیعیان در این دوران بسیار قوی و بهتر از
قبل شد. پیروزی مأمون تا حدود زیادی اوضاع را متحول کرد
چراکه او طرح پیشنهاد ولایت عهدی یا خلافت به امام رضا
را بنابر دلایلی مطرح کرد؛ اقدامی که تا پیش از این سابقه

نداشت و شاید برخلاف ظاهر آن
خطرناکترین اقدام در راه ضربه زدن
به سازمان شیعه بود. در واقع او برای
مقابله با جریان امامت، بهترین
تصمیم را گرفته بود و بسیار زیرکانه
طراحی شده بود چراکه که هنوز هم
علت اصلی برخی از اقدامات وی
آشکار نشده. مواضع سیاسی امام
رضاعلیه السلام (ع) در زمان هر
یک از خلفا، متفاوت بوده است.
امام در زمان پیش از ولایت عهدی
و در زمان هارون در مدینه به سر
میرند و اقدامات ایشان در قالب
تقیه صورت گرفت و پس از مرگ
هارون و آغاز درگیری میان امین
و مأمون و همچنین بروز آشوب
و ناامنی در سراسر سرزمین‌های
اسلامی، فرصتی برای امام رضا
فراهم شد تا بیش از پیش به ارشاد
و آموزش شیعیان پردازند. در دوران
پس از هارون با وجود تمهیدات

وی برای بروز نکردن اختلاف درگیری میان امین و مأمون بر
سر حکومت بالا می‌گیرد و براساس حقایق تاریخی، جنبش
های علویان و شیعیان در این مدت افزایش یافت که بر اساس
شواهد تاریخی، امام رضاعلیه السلام از هیچ یک حمایت
علنی نکردند و در برخی موارد نیز دعوت آنها را برای پیوستن
به قیام نپذیرفتند.

مأمون پس از پیروزی بر امین با احساس خطر از شرایط یاد
شده، امام را به مرو دعوت می‌کند. در نهایت امام ناگزیر به
مهاجرت به آنجا می‌شوند و حرکت سیاسی ایشان از همین نقطه
شکل دیگری به خود می‌گیرد که نقطه اوج اندیشه و زندگی

مختصر به آن خواهیم پرداخت. اندیشمندان معاصر سیاسی با
توجه به بحرانهایی که در حوزه اخلاق، اقتصاد، اجتماع و پدید
آمده تنها راه حل را احیای انسان و اجتماع را باز تعریف سیاست

به معنای کلاسیک و بازگشت
هنجارها به عرصه سیاست میدانند
با توجه به مطالب گفته شده،
زندگی سیاسی معصومین، با توجه
به غنایی که در بعد هنجاری،
معرفتی و کاربردی تأثیر دارد،
از گونه‌های شاخص اندیشه
سیاسی به حساب می‌آید که با ذکر
مصادیقی درباره امام رضا بحث را
روشن تر خواهیم کرد.

شرایط سیاسی عصر امام رضاعلیه السلام

اوضاع سیاسی و خلافت عباسی
در دوران زندگانی امام رضا با
آشفته‌گی‌های فراوانی همراه بود.
گسترده‌گی سرزمین‌های اسلامی و
بروز شورش‌ها و قیام‌های فراوان از
جمله یحیی بن عبدالله برادر نفس
زکیه، تشکیل نخستین دولت مستقل
شیعه به نام ادراسه، تاسیس دولت

نیمه مستقل اغالبه، سقوط برمکیان، شورش حمزه و شورش مردم
خراسان و بحران‌هایی از این قبیل سبب شد تا حکومت به طور
مستقیم خود را در مقابل شخص امام قرار ندهد؛ اما همچنان
به آزار و اذیت و قتل و تبعید شیعیان ادامه دهد. در میان خلفای
عباسی بعد از منصور هارون الرشید سخت گیرترین و ظالم ترین
خلیفه در برابر شیعیان و ائمه شیعه بود؛ او پس از به شهادت
رساندن امام کاظم (علیه السلام)، از ترس افزایش اعتراضات
علویان تصمیم گرفت از فشار بر شیعیان بکاهد.

البته باید این نکته را اضافه کرد که در عین حال شرایط آن
چنان دشوار بود که امام رضا تقیه پیشه می‌کردند. پس از مرگ

رویکرد مبارزه منفی

امام رضا علیه السلام در مواضع سیاسی مشی میانه را اتخاذ کردند که در آن روزگار حد وسط مواضع نسبتاً افراطی زیدیان و اهل حدیث بود. مبارزه منفی در شرایطی که قیام مسلحانه بی اثر بود و حتی با فرض پیروزی و به نتیجه رسیدن قیام امکان تشکیل حکومت مطابق با اصول و مبانی شیعی وجود نداشت؛ بهترین سیاست به حساب می آمد. مبارزه منفی امام در مقابل دستگاه حاکم به طور خاص در جریان ولایت عهدی نمود آشکاری دارد. طرح شرط قبول ولایت عهدی پس از مخالفت چندین باره امام، از یک سو امام ناراضی خود را اعلام کردند و از سوی دیگر مشروعیت نداشتن حکومت مأمون را رسماً اعلام فرمودند. از طرفی هم حضور ظاهری امام در دستگاه خلافت عباسی موجب شد تا به طور موقت علویان تحت فشار نباشند و بتوانند با فراغت بیشتری، تعلیم ها و آموزش ها را انجام دهند.

رویکرد تقیه

تقیه به عنوان یک اصل انحصاری شیعی با تفکر و عمل شیعه قرین شده است، اما این تاکتیک مختص شیعیان نیست؛ بلکه باید آن را رفتار طبیعی و معتدل و احتیاط آمیز انسان ها تلقی کرد که در عرف بیشتر اقوام و ملل سابقه دارد و متضمن واکنش فرد یا قوم مقهور یا در اقلیت است که توانایی مقابله و مبارزه مستقیم را ندارند یا مبارزه مستقیم به مصلحت آنان نیست

(درخشه، ۱۳۸۸: ۱۹۹). اهمیت تقیه از نگاه امام رضا به اندازه ایست که ایشان نادیده گرفتن تقیه را در حد نادیده گرفتن نماز بر می شماری. به عنوان مثال؛ نقل شده گروهی از شیعیان برای دیدار امام آمده بودند که امام به آنها اجازه شرف یابی ندادند و یکی از دلایل بی توجهی به اصل تقیه ذکر شده است.

سیاسی حضرت هنگامی است که مأمون پیشنهاد واگذاری خلافت یا ولایت عهدی را به ایشان می دهد. پاسخ ها و مواضعی که حضرت در این برهه و پس از قبول ولایت عهدی در مقابل مأمون اتخاذ می کنند حاوی اصول اساسی تفکر سیاسی امامت شیعه است که عبارت اند از؛ اثبات اصل امامت، مقام امامت و شایستگی ذاتی و الهی امام برای رهبری جامعه اسلامی، لزوم حفظ سلسله

امامت، رعایت امر به معروف و نهی از منکر، مبارزه منفی، رویکرد تقیه، شرایط همکاری برای مقابله با حکومت طاغوت، تکلیف مداری، صراحت و صداقت در سیاست، ثبات غاصبانه بودن، انتقال بصیرت سیاسی و... اصولی بودند که امام رضا با حکمت خود هر یک از این اصول را در هنگام مقتضی در صحنه سیاسی و اجتماعی به کار گرفته اند (درخشه، ۱۳۹۱: ۱۱۸). در ادامه در حد اختصار به دو مورد از آنها می پردازیم:

تبیین اصل امامت

کلیدی ترین مفهوم در اندیشه سیاسی امام رضا «امامت و ولایت» است. ارتباط ناگسستنی میان اندیشه سیاسی اسلام و این مفهوم وجود دارد. طرح امامت از نظر اعتقادی و فرهنگی از اصیل ترین مبانی ایدئولوژیکی اسلام و از نظر سیاسی-اجتماعی از بارزترین پایه های اندیشه سیاسی شیعه است. به همین دلیل از دیدگاه اسلامی دولت و حکومت در قالب «امامت» مطرح می شود؛ امام رضا با معرفی جایگاه و مقام امامت بر انتصابی بودن و عصمت تأکید می کنند و امامت را موهبتی از طرف خدا برای مردم میدانند (طبرسی، ۱۴۰۳، ج ۲: ۴۳۳). امام رضا در معرفی مقام امامت نه تنها به ویژگی های معنوی و الهی اشاره نمی کنند، بلکه به صراحت نقش ها و کارکردهای سیاسی، همچون حراست از مرزها، اجرای احکام و مدیریت مالی، خلیفه خدا در زمین برای جایگاه امام بر می شمردند.

سیاست ورزی امام در جایگاه ولایت عهدی

واکنش‌های سیاسی مذکور، در حقیقت، سعی در مشروعیت ندادن به نظام حاکم طاغوت، خنثی کردن فشارهای تخریبی و ایجاد فضای جدید برای حفظ اسلام است (عمید زنجانی، ۱۳۸۴، ج ۹: ۱۵۴). به نظر می‌رسد

امام رضا علیه السلام، نحوه روابط سیاسی خود را با مأمون پس از ولایت عهدی با در نظر گرفتن قاعده مصلحت، تنظیم کردند. چراکه، در برخورد و تعاملات امام رضا با حکومت عباسی اصلی اساسی نهفته است که ریشه در غنای مکتب اهل بیت و دوراندیشی ائمه دارد. به عنوان نمونه، رابطه امام با مأمون پس از ولایت عهدی در امور حکومت، شرط اصلی از سوی امام دخالت نکردن است و ایشان بر اساس حرمت کمک به طاغوت و تأیید وی و نیز شرطی که در ابتدا مطرح فرموده بودند با هرگونه دخالت مخالف و ورزیدند. در اینجا روشن است که موضع سیاسی امام، همکاری نکردن با دستگاه طاغوت بود و این اصل در رفتار و احادیث امام به صراحت منعکس شده است. با وجود این عدم همکاری، حضرت در برخی از موارد بر اساس شواهد تاریخ، به مأمون کمک می‌کردند که حضرت دلیل این سیاست را اینگونه دکر می‌کنند؛ غرض از همکاری حفظ خون همکاری کننده و دفع خطر سلطان از جماعت امامیه است و فایده همکاری این که آن شیعه که منصبی از جانب سلطان گرفته بتواند در حد همان منصب در رفع مظالم و احقاق حقوق مؤمنان بکوشد.

نتیجه گیری:

همزمانی امام رضا علیه السلام با سه خلیفه عباسی و تفاوت در شرایط اجتماعی سیاسی و در پی اتخاذ سیاست‌های مختلف از سوی خلفا در برابر امام، سبب

امام رضا (ع) در مواضع سیاسی مشی میانه را اتخاذ کردند که در آن روزگار حد وسط مواضع نسبتاً افراطی زیدیان و اهل حدیث بود. مبارزه منفی در شرایطی که قیام مسلحانه بی اثر بود و حتی با فرض پیروزی و به نتیجه رسیدن قیام امکان تشکیل حکومت مطابق با اصول و مبانی شیعی وجود نداشت؛ بهترین سیاست به حساب می‌آمد

شد تا حضرت نیز روش‌های متفاوتی را به کار گیرند و از همین رو نمی‌توان یک گفتمان واحد را برای دوران امام رضا تعیین کنیم. بر اساس شواهد روایی و تاریخی موجود در زمان هارون، فعالیت‌های حضرت به طور خاص بر اصلاح

امور و تبیین اصول فرهنگی و سیاسی متمرکز بوده و علیه حکومت هارون اقدامی نمی‌کردند. در دوران امی، با توجه به بحران‌ها و اختلافات داخلی حکومت، به نظر می‌رسید، امام نسبت به زمان هارون از آزادی و فراغت بیشتری برخوردار بودند و فعالیت ایشان همچنان در حوزه فرهنگی تبلیغی و پاسخ به شبهات و تبیین مواضع اصولی بوده است. در دوران مأمون هم بحث ولایت عهدی مطرح می‌شود که امام به صورت رسمی، در جایگاه ولیعهد قرار می‌گیرند. میتوان گفت که این‌ها حداقلی است که از هر حکومتی انتظار است و اصولی بنیادین است که حکومت باید به آن اهتمام داشته باشد. البته این را باید گفت که حکومت معصوم چیزی فراتر از این اصول حداقلی را تأمین می‌کند. زیرا هدف آن هدایت بشر به سوی خیر و فضیلت و رستگاری است. در پی این مهم، زندگی سیاسی امام رضا علیه السلام به عنوان الگوی مقاومتی در برابر ظلم و بی‌عدالتی در تاریخ اسلام مطرح است. ایشان نه تنها به عنوان یک امام و مرجع دینی، بلکه به عنوان یک چهره سیاسی تأثیرگذار در تاریخ تشیع و اسلام هستند. تحلیل زندگی سیاسی امام رضا می‌تواند برای فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی امروز مسلمانان الهام‌بخش باشد و نشان دهد که وحدت می‌تواند موثرترین راه برای گذر از چالش‌های سیاسی و اجتماعی باشد.

شفای جان؛ جنبه عرفانی و معنوی شفاي حرم رضوی

زیارت حرم مطهر امام رضا علیه السلام، نه تنها سفری جسمانی، بلکه تجربه‌ای متعالی است که عمق روح و معنویت انسان را دربرمی‌گیرد. این رویداد، تجلی عشق به امام رئوف (ع) و نمودی از پیوند عرفانی میان زائر و بارگاه قدسی است. کرامات و شفاهای منتسب به این مکان مقدس، در طول تاریخ مورد توجه عاشقان الهی، اندیشمندان، عرفا و عالمان بوده است. این یادداشت، به بررسی مفهوم شفا در سنت اسلامی، جایگاه بی‌بدیل حرم رضوی در فرآیند شفا و نقش ایمان و معرفت در دستیابی به این نعمت الهی می‌پردازد.

شفا در گفتمان اسلامی، مفهومی جامع است که تمامی ابعاد وجود انسان، از سلامت جسمانی تا تطهیر قلب و آرامش روان را در برمی‌گیرد. قرآن کریم، شفا را نعمتی الهی و تجلی رحمت خداوند معرفی می‌کند: «وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ» (اسراء: ۸۲) و همچنین می‌فرماید: «قُلْ هُوَ الَّذِي آمَنُوا بِهِ هُدًى وَشِفَاءٌ» (فصلت: ۴۴). این آیات مبارکه به خوبی نشان می‌دهند که شفا در فرهنگ قرآنی تنها به درمان جسمانی محدود نمی‌شود، بلکه ارتباطی وثیق با ارتقای معنوی و اخلاقی دارد. در روایات نیز، امامان معصوم (ع) به عنوان واسطه‌هایی میان خداوند و بندگان، تجلی‌گاه شفاي الهی شناخته می‌شوند.

شفا در سنت اسلامی، مفهومی است که به وحدت جسم و روح اشاره دارد و آن را در پرتو عنایات الهی تبیین می‌کند. در این چارچوب، ارتباط زائر با امام رضا علیه السلام و بهره‌مندی از شفاعت ایشان، الگویی است برای تحقق شفاي جسمانی و روحانی، که از عمق باورهای دینی نشأت می‌گیرد. حضور در حرم رضوی، همراه با ذکر و دعا، فضایی را فراهم می‌کند که زائران با عمق وجود خویش به درگاه الهی نزدیک می‌شوند. این فضیلت، زمینه‌ساز ایجاد شرایطی است که در آن آرامش و شفاي روحی و جسمانی به نحو محسوسی تجربه می‌شود. یکی از جنبه‌های خاص زیارت حرم رضوی، اثرات روانی و اجتماعی آن است. زائران در این مکان مقدس، به نوعی از تجدید عهد معنوی دست می‌یابند که باعث تقویت ایمان و افزایش تعلق خاطر به ارزش‌های دینی می‌شود.

ایمان و یقین قلبی، پایه‌های اساسی در بهره‌مندی از فیوضات معنوی زیارت حرم رضوی است. قرآن کریم به وضوح اشاره دارد: «إِذَا دَعَا فِإِیَّ قَرِیْبٌ» (بقره: ۱۸۶). این آیه نشان‌دهنده رابطه مستقیم میان انسان و خداوند است که در پرتو ایمان خالص و معرفت الهی تجلی می‌یابد. این ایمان قلبی، زائر را به سطحی از آمادگی معنوی می‌رساند که شایسته دریافت رحمت و شفاي الهی باشد.

بنابراین، پرواضح است که شفا در حرم رضوی، فرایندی فراتر از درمان جسمانی است؛ این مفهوم، نمود عینی پیوند روح انسان با ملکوت الهی و تجلی رحمت خداوند از طریق واسطه مقدسی چون امام رضا (ع) است. منابع قرآنی و روایی بر نقش اساسی ایمان و اخلاص در تحقق این شفا تأکید دارند و نشان می‌دهند که این تجربه، به واسطه آمادگی معنوی زائر شکل می‌گیرد. این میراث معنوی گران‌بها، علاوه بر ارزش‌های فردی، حامل پیام‌هایی عمیق برای جامعه اسلامی است که می‌تواند بستری برای ترویج معرفت، اخلاق و انسجام دینی فراهم آورد. در پایان شایان ذکر است که مطالعات و تحقیقات گسترده‌تر می‌تواند به درک بیشتر ابعاد اجتماعی و روانی زیارت حرم رضوی نیز کمک کند. بررسی تأثیرات این زیارت بر انسجام خانوادگی، افزایش تعاملات اجتماعی، و تقویت روحیه مشارکت جمعی، می‌تواند افق‌های تازه‌ای را در شناخت این میراث فرهنگی و دینی بگشاید.

زیارت؛ فرصتی برای ترویج الگوهای فرهنگی

فاطمه حق پرست هفتخوانی

دکتری زبان و ادبیات فارسی

- برگزاری جلسه‌ای مفید و مختصر با موضوع مشاوره در زمینه ازدواج و فرزندآوری

- تنظیم ساعتی از مسافرت برای گردهمایی و آشنایی با یک شهید والا مقام در مقام بارگاه شهید یا دیدار با والدین بزرگوارشان

- تهیه و تنظیم بروشورهایی با محوریت تبیین فرهنگ مقاومت و مبارزه در راه حق

- اهدای یادبودهای کم هزینه حول محور موضوع با اهمیت حجاب - بررسی مسئله زیارت از دیدگاه روانشناسی

- برگزاری مسابقات عکاسی با محوریت زیارت امام رضا علیه السلام - برگزاری مسابقات نقاشی با محوریت زیارت امام رضا علیه السلام برای کودکان و نوجوانان

به نظر می‌رسد اجرای چنین مواردی در برابر هزینه‌های هنگفتی که نهادها و سازمان‌ها برای مهیا نمودن هتل‌های چندستاره می‌کنند، بسیار ناچیز است. همه ما اعم از دانشگاہیان و مسئولین امر باید دغدغه کار فرهنگی در هر سطحی داشته باشیم و در مقابل، نفوذ فرهنگی پیامدهایی در جامعه دارد که باید جدی گرفته شود و چنین فرصتهایی بهترین بستر برای رواج الگوهای فرهنگی مناسب با جامعه اسلامی است. سفر زیارتی فرصت‌های بالقوه بسیار زیادی دارد که باید آن‌ها را به فعل درآورد و نسبت به آن بی‌توجه نبود.

حرم هم گذرشان نمی‌افتد، مگر برای خرید سوغات، آن هم اگر خرید از بازارهای هم‌جوار را ته بی‌کلاسی تصور نکنند. رفتن به موج‌های آبی برایشان جاذبه بیشتری دارد تا زیارت! این نوع نگرش از نقص بزرگی حکایت می‌کند که در سیستم نهادها به ویژه ادارات و سازمان‌های دولتی وجود دارد و آن عدم کار فرهنگی است، جالب اینجاست که در مجوز صادر شده برای این نوع سفرها نوشته شده «سفر زیارتی، سیاحتی و فرهنگی» اما هیچ کار فرهنگی صورت نمی‌گیرد، دریغ از یک بروشور و معرفی آقا امام رضا و یا حرم مطهر، و یا حتی مسئله حجاب که خیلی ساده با برگزاری یک جلسه فرهنگی پیش از اعزام به زیارت، می‌توان به خانواده‌ها نکاتی را یادآور شد و اهمیت زیارت را برایشان بازگو کرد.

با کار فرهنگی خوب می‌توان این سفرها را جهت داد و هدفمند کرد، مثل سفر راهیان نور که نتایج بسیار ارزشمندی از خود به جا گذاشته است و چه نوجوانانی که در این سفرها راه گم شده زندگی را پیدا نکردند!

باید در درجه اول چنین باوری در نهادهای مختلف به وجود آورد و بعد برنامه تعریف کرد و نتایج آن نیز مورد بررسی قرار گیرد و کم و کاستی‌ها جبران شود؛ اما از جمله برنامه‌هایی که می‌توان در راستای چنین هدفی پیشنهاد داد:

- برگزاری جلسات آشنایی و توجیهی پیش از سفر زیارتی با همکاری نهاد رهبری و بسیج ادارات

اولین بار که به مشهد مشرف شدم، ترم دوم کارشناسی بودم، به همراه یکی از انجمن‌ها وسط بهمن برفی و یخ‌زده با اتوبوس‌های زهوار در رفته دانشگاه راهی شدیم، مسیری بس طولانی، در سیاهی شب از جنگل گلستان که رد می‌شدیم سرما از درز شیشه اتوبوس زوزه کشان به داخل می‌دوید، صبح فردا چشمانمان را که باز کردیم اطراف جاده پر از برف بود. چند روزی که در مشهد بودیم باز برف می‌آمد و قطع می‌شد و ما در یک حسینیة اسکان داشتیم، گوشه‌ای که انتخاب کردم و وسایلم را گذاشتم تا شب‌ها آنجا استراحت کنم، دم در بود و از قضا شیشه‌های در و پنجره شکسته و خیلی سرد بود، بیشترین لباسی که در عمرم پوشیده‌ام آن چند شب بود؛ اما آن سفر از بهترین و به یادماندنی‌ترین سفرهایم شد، چون ما یک گروه بودیم، یک خانواده با فرزندان متفاوت از هم اما دارای اشتراکات، چون برای اعضای این خانواده دانشگاهی برنامه‌ریزی شده بود تا نهایت بهره از زیارت آقا نصیبش شود.

بعدها به همراه خانواده در قالب بسته‌های حمایتی ادارات هم به مشهد رفتم، هتل خوب چند ستاره، رستوران مجهز و... اما هیچوقت مثل سفرهای دانشجویی‌ام به مشهد و عتبات نشد، هر کس برنامه خودش را دارد و با ایده و عقاید شخصی‌اش به این شهر پا گذاشته است و افرادی که به نام زیارت در قالب اداره‌های دولتی و غیردولتی از امتیازات بسیار خوب استفاده کرده و به مشهد می‌آیند اما حتی به اطراف

امام رضا علیه السلام و علوم روز

پردیس شریف پور
دکتری زبان انگلیسی

مقدمه

امام رضا علیه السلام، هشتمین امام شیعیان، نه تنها به عنوان یک شخصیت مذهبی، بلکه به عنوان یک دلسوز علم و دانش در تاریخ اسلام شناخته می شود. ایشان در قرن دوم هجری، زمانی که جهان اسلام در حال گذار از دوران ابتدایی خود و رو به سوی شکوفایی علمی بود، زندگی کردند و نقش کلیدی در گسترش علم و اندیشه ایفا نمودند. فضای علمی آن زمان، با دستاوردهای فلاسفه یونانی و متفکران اسلامی آمیخته بود و امام رضا علیه السلام با بهره گیری از این شرایط، به ترویج علوم مختلف از جمله ریاضیات، نجوم، پزشکی و فلسفه پرداختند. ایشان با برگزاری مناظرات علمی و گفتگو با علمای زمان، به تأسیس پل های ارتباطی میان علوم دینی و تجربی کمک کردند. این ترکیب علم و دین، نه تنها در زمان ایشان بلکه در عصر کنونی نیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در جهانی که علم و فناوری به سرعت در حال پیشرفت است، آموزه های امام رضا علیه السلام می تواند به عنوان یک منبع الهام برای تلاش در جهت هماهنگی میان علم و ایمان مدنظر قرار گیرد. با توجه به چالش های امروز، نیاز به شناخت عمیق تر از علم و ارتباط آن با اصول مذهبی اهمیت بیشتری یافته است. به همین دلیل، بررسی دیدگاه ها و آموزه های امام رضا علیه السلام در راستای علوم روز می تواند به ما کمک کند تا به فهم بهتری از جایگاه علم در دین و بالعکس دست یابیم و اقداماتی مؤثر برای ارتقاء علم و اخلاق در جامعه امروزی انجام دهیم.

علوم اسلامی و علوم روز

امام رضا علیه السلام در دوره ای زندگی می کرد که علوم مختلف در حال رشد و گسترش بود. ایشان با توجه به فضای علمی آن

زمان، توجه خاصی

به علم و دانش داشتند. از طریق مناظرات و گفتگوهای علمی با دانشمندان و حکما، به ترویج علوم و معارف اسلامی پرداختند. این رویکرد موجب شد که نظرگاه های علمی و فلسفی جدیدی در جامعه شکل بگیرد. امام رضا علیه السلام به وجوب علم آموزی اشاره کرده و فرموده اند: «علم فخر مؤمن است» و به علم به عنوان یکی از ارکان مهم زندگی بشر توجه ویژه ای دارند. در این راستا، می توان به تأکید ایشان بر شناخت علم و استفاده از آن در زندگی روزمره اشاره کرد.

تأثیر امام رضا علیه السلام بر علوم طبیعی

امام رضا علیه السلام، هشتمین امام شیعیان، یکی از شخصیت های مؤثر تاریخ اسلام در گسترش علم و دانش به ویژه در زمینه علوم طبیعی بوده است. ایشان در دوران خود به عنوان یک عالم بزرگ شناخته می شدند و از طریق سه حوزه اصلی: ترویج علم، مناظرات علمی و ترغیب به تحقیق و پژوهش، تأثیر بسزایی بر علوم طبیعی گذاشتند.

۱. ترویج علم و دانش

امام رضا علیه السلام بر اهمیت علم و دانش تأکید داشتند و آن را فریضه الهی می دانستند. ایشان در سخنان خود همواره به پیروان خود توصیه می کردند که علم آموزی را جدی بگیرند. این تأکید، در واقع به افراد جامعه انگیزه می داد تا به کسب آگاهی و پژوهش درباره پدیده های طبیعی بپردازند. ایشان وسیله ای برای ارتقاء سطح علم و آگاهی در جامعه اسلامی بودند.

الهام‌بخش برای
تحقیق و پژوهش در
علوم طبیعی محسوب شود
و راهگشای پیشرفت‌های علمی
باشد.

نتیجه‌گیری

امام رضا علیه‌السلام به عنوان یک الگوی برجسته در تاریخ اسلام، نقشی کلیدی در ترویج علم و دانش ایفا کرده‌اند. ایشان با تأکید بر اهمیت علم و تجربه، نه تنها به گسترش علوم در عصر خود پرداختند، بلکه آموزه‌هایشان همچنان در دنیای امروزی مورد توجه و استناد قرار می‌گیرد. با برگزاری مناظرات علمی و ایجاد تعامل میان علوم دینی و تجربی، امام رضا علیه‌السلام نشان دادند که علم و دین می‌توانند در کنار هم به پیشبرد تمدن بشری کمک کنند. روش‌های تفکر منطقی که از طرف ایشان ترویج شد، می‌تواند راهگشای اکتشافات جدید در حوزه‌های مختلف علمی باشد و به چالش‌های روز دنیای معاصر پاسخ دهد. از سوی دیگر، توجه ایشان به علوم طبیعی، به ویژه در زمینه‌های پزشکی و نجوم، نشان‌دهنده این است که علم باید در خدمت انسان و ارتقای کیفیت زندگی او باشد. در نتیجه، می‌توان گفت که آموزه‌های امام رضا علیه‌السلام همچنان می‌تواند به عنوان منبع الهام برای همگان، به ویژه پژوهشگران و دانشمندان، قرار گیرد و به درک عمیق‌تری از پیوند میان علم و ایمان کمک کند. این پیوند در عصر کنونی، که علم و فناوری پیشرفت‌های بی‌سابقه‌ای داشته، اهمیت ویژه‌ای دارد و می‌تواند به سمت ارتقای علمی و اخلاقی جوامع بشر هدایت کند. امام رضا علیه‌السلام نمونه بارز فردی است که علم، دین و اخلاق را در زندگی خود تلفیق کرده است. تاریخی نگریستن به شخصیت ایشان نشان می‌دهد که چگونه می‌توان آموزه‌های دینی را با علوم روز تطبیق داد و از آن‌ها در ارتقاء جامعه بهره برد. آموزه‌های امام رضا علیه‌السلام همچنان می‌تواند الهام‌بخش نسل‌های آینده باشد و نشانه‌ای از پیوند عمیق میان علم و ایمان را نمایان کند.

این مقاله کوتاه خلاصه‌ای از تأثیر و نقش امام رضا علیه‌السلام در ترویج دانش و علوم بوده و نشان از اهمیت آن در عصر حاضر دارد.

۲. مناظرات علمی

امام رضا علیه‌السلام با علمای مختلف و فلاسفه عصر خود مناظراتی را برگزار کردند که این مناظرات به تبادل نظرهای علمی و فلسفی منجر شد. با طرح مسائل مختلف علمی و پاسخ‌گویی منطقی و مستدل به سؤالات چالش‌برانگیز، ایشان به برقراری پیوندی میان علم و دین پرداختند. این مناظرات به دانشجویان و پژوهشگران کمک کرد تا از روش‌های منطقی برای تحقیق در زمینه‌های طبیعی بهره ببرند و به تفکر علمی تشویق کنند.

۳. نوآوری‌های پزشکی

در حوزه پزشکی، امام رضا علیه‌السلام توجه خاصی به علوم طبیعی داشتند و به بررسی گیاهان دارویی و روش‌های درمانی می‌پرداختند. برخی از احادیث و نقل‌ها از ایشان حاکی از آگاهی عمیق ایشان از علم پزشکی و روش‌های درمانی طبیعی است. این رویکرد نشان‌دهنده اهمیت کاربرد علوم طبیعی در بهبود سلامت و رفاه جامعه بود.

۴. آموزش و علاقه به نجوم و ریاضیات

امام رضا علیه‌السلام در زمینه نجوم و ریاضیات نیز بسیار فعال بودند. ایشان بر اهمیت علوم نجوم به‌خصوص برای تعیین زمان عبادات تأکید داشتند و می‌توانستند به خوبی مفاهیمی از قبیل محاسبات نجومی را شرح دهند. این توانایی و درک عمیق از طبیعیات و ریاضیات، به مسلمانان کمک می‌کرد تا درک بهتری از محیط طبیعی خود پیدا کنند.

در این راستا باید گفت تأثیر امام رضا علیه‌السلام بر علوم طبیعی فراتر از حوزه مذهبی و فلسفی است و به شکل‌گیری یک فرهنگ علمی در جامعه اسلامی کمک کرد. با ترویج علم، برگزاری مناظرات علمی و توجه به مسائل پزشکی و طبیعی، ایشان نمونه‌ای از پیوند عمیق میان علم و دین را نمایان کردند. آموزه‌های امام رضا علیه‌السلام همچنان در عصر حاضر می‌تواند به عنوان منبعی

ای تربت دار الشفا

اکرم محمدلو
دکتری روانشناسی تربیتی

ای ضامن آهو رضا، مولا سلامت می کنم
ای گنبد صحن طلا، آقا سلامت می کنم

از گلستان فاطمه، یک گل در این ایران ما
مولا علی موسی الرضا، ای شیعیان مهمان ما

هم مرقدش دار شفا، هم صاحب احسان ما
ای خسروی جود و صفا آقا سلامت می کنم

شب رفت و دنیا نور شد عالم سراسر شور شد
ای گوهر کنز وفا آقا سلامت می کنم

ای شاهد والای عشق صورتگر زیبای عشق
ای مظهر مهر و وفا آقا سلامت می کنم

من دردمند و خسته ام دور ضریحت گشته ام
یک گوشه چشمی به ما آقا سلامت می کنم

من مرقد پاک تو را مولا زیارت می کنم
دل یابد از مهرت صفا آقا سلامت می کنم

نازد محمدلو به تو دائم به دل این گفت و گو
ای تربت دار شفا آقا سلامت می کنم

شاخصه‌های زندگی رضوی

رضا طهماسبی
مهندسی شیمی گرایش عملیات پتروشیمی

مقدمه

زندگی رضوی به شیوه‌ای منحصر به فرد از زندگی امام رضا علیه السلام، هشتمین امام شیعیان اشاره دارد که نه تنها به عنوان یک پیشوای مذهبی بلکه به عنوان شخصیتی علمی، فرهنگی و اجتماعی شناخته می‌شود. امام رضا علیه السلام در دوران خود با چالش‌ها و نادانی‌های متعددی روبرو بودند و به همین دلیل، زندگی ایشان می‌تواند به عنوان یک درس بزرگ برای انسان‌ها و جوامع امروز تلقی شود. شاخصه‌های زندگی رضوی، شامل اصول اخلاقی، اجتماعی و اعتقادی است که می‌تواند راهنمایی برای انسان‌ها در راستای بهبود زندگی فردی و اجتماعی باشد.

۲. علم و دانش

امام رضا علیه السلام به عنوان یکی از بزرگ‌ترین علمای زمان خویش شناخته می‌شود. ایشان با تأکید بر اهمیت علم و تعهد به انتقال آن به دیگران، الگویی برای جستجوی حقیقت و ارتقاء دانش در جامعه اسلامی ارائه کردند. همچنین ایشان به پرسشگری و بحث علمی خط قرمز نمی‌کشیدند، و برعکس، معتقد بودند که طرح سوالات و گفتگوهای علمی، به جهت‌گیری صحیح در مسیر شناخت حقیقت کمک می‌کند و باید ارزشی برای انتخاب آزادانه نظرات مختلف قائل شد. امام رضا علیه السلام با نگرشی جامع به علم و دانش، بر لزوم یادگیری و تحقیق در زمینه‌های مختلف تأکید داشتند. ایشان به ما می‌آموزند که علم نه تنها ابزار شناخت دنیای پیرامون است، بلکه باید در خدمت تعالی روح و اخلاق انسانی نیز قرار گیرد. این نگرش می‌تواند الهام‌بخش نسل‌های جوان برای تلاش در عرصه‌های علمی و دینی باشد. ایشان به عنوان یکی از بزرگ‌ترین علمای عصر خود، به ترویج علم و دانش پرداخته و همواره مردم را به یادگیری و پژوهش تشویق می‌کردند.

۳. اخلاق و رفتار نیکو

از منظر امام رضا علیه السلام، اخلاق و رفتار نیکو رکن اساسی زندگی انسان و مسلمانان است. ایشان به معنای واقعی کلمه به اخلاقیات اهمیت می‌دادند و بر این باور بودند که رفتار نیک می‌تواند در ایجاد محبت و دوستی میان مردم مؤثر باشد.

امام رضا علیه السلام به عنوان یک پیشوای مذهبی بلکه به عنوان شخصیتی علمی، فرهنگی و اجتماعی شناخته می‌شود. امام رضا علیه السلام در دوران خود با چالش‌ها و نادانی‌های متعددی روبرو بودند و به همین دلیل، زندگی ایشان می‌تواند به عنوان یک درس بزرگ برای انسان‌ها و جوامع امروز تلقی شود. شاخصه‌های زندگی رضوی، شامل اصول اخلاقی، اجتماعی و اعتقادی است که می‌تواند راهنمایی برای انسان‌ها در راستای بهبود زندگی فردی و اجتماعی باشد.

امام رضا علیه السلام به عنوان الگویی از انسانیت و رحمت، بر اصولی چون تقوا، علم‌آموزی، عدالت اجتماعی، و محبت نسبت به دیگران تأکید داشتند. زندگی ایشان مجموعه‌ای از آموزه‌ها و رفتارهایی است که می‌تواند در دنیای پیچیده و پرچالش امروز مورد استفاده قرار گیرد. از این رو، شناخت و تبیین این شاخصه‌ها نه تنها به درک بهتر از شخصیت امام رضا علیه السلام کمک می‌کند، بلکه می‌تواند ما را در راستای ایجاد تغییرات مثبت در زندگی فردی و اجتماعی یاری رساند. در این راستا، بررسی و تحلیل این شاخصه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و می‌تواند الهام‌بخش نسل‌های آینده باشد.

زندگی رضوی، اشاره به سبک زندگی و آموزه‌های امام رضا علیه السلام دارد که می‌تواند الگویی برای انسان‌های معاصر باشد. در ادامه به برخی از شاخصه‌های اصلی زندگی رضوی اشاره می‌شود:

۱. تقوا و پرهیزکاری

امام رضا علیه السلام همواره بر اهمیت تقوا و رعایت احکام اسلامی تأکید داشتند. ایشان نشان دادند که زندگی در دنیا باید با

در زیر به برخی از نکات کلیدی در مورد اخلاق و رفتار نیکو از منظر ایشان عبارتند از:

❖ اهمیت احترام به دیگران: امام رضا علیه السلام همواره بر احترام به دیگران تأکید می کردند. ایشان معتقد بودند که احترام و مهربانی باید در تمامی روابط انسانی جاری باشد.

❖ صداقت و راستگویی: راستگویی و صداقت از ویژگی های بارز اخلاق نیکو است. امام رضا علیه السلام فرمودند که یک مسلمان باید در تمامی گفتار و رفتار خود صداقت داشته باشد.

❖ گذشت و عفو: امام رضا علیه السلام به اهمیت عفو و گذشت در زندگی اجتماعی تأکید داشتند. بخشش نه تنها نشانه ای از قوت شخصیت است، بلکه می تواند به آرامش اجتماعی نیز کمک کند.

❖ گسترش علم و دانش: ایشان به علم و دانش اهمیت زیادی می دادند و معتقد بودند که دانش به انسان کمک می کند تا

رفتار بهتری داشته باشد و در تعاملات خود اخلاقی تر عمل کند.

❖ محبت و همدلی: امام رضا علیه السلام بر اهمیت محبت و همدلی میان انسان ها تأکید داشتند. ایشان به همگان می آموختند که در مشکلات و چالش ها در کنار یکدیگر باشند و از یکدیگر حمایت کنند.

❖ رعایت انصاف و عدالت: رعایت انصاف و

عدالت نیز از دیگر توصیه های امام رضا علیه السلام بود. ایشان بر این باور بودند که انسان باید در تمامی امور زندگی به عدالت رفتار کند.

این نکات تنها بخشی از آموزه های امام رضا علیه السلام درباره اخلاق و رفتار نیکو است. ایشان به عنوان یک الگو برای مسلمین، همواره بر رفتار نیکو و اخلاق حسنه تأکید می کردند و راهنمایی های ارزشمندی در این زمینه ارائه می دادند.

۴. عدالت اجتماعی:

عدالت اجتماعی از منظر امام رضا (علیه السلام) یکی از اصول اساسی و بنیادین در زندگانی بشری و نظام اجتماعی

است. ایشان بر این باور بودند که عدالت می تواند بستر ساز آرامش، پیشرفت و همبستگی در جامعه باشد. دیدگاه ها و آموزه های امام رضا (ع) درباره عدالت اجتماعی عبارتند از:

❖ تعریف عدالت: عدالت را به عنوان نوعی توازن و تعادل در رفتار و تصمیم گیری ها تعریف می کردند. از نظر ایشان، عدالت به معنای قرار دادن هر چیز در جای خود و برقراری حقوق افراد با یکدیگر است.

❖ اهمیت در حکومت: بر این باور بودند که حکومت ها باید مبتنی بر عدالت باشند. ایشان می فرمودند که یک حاکم باید در تمام تصمیمات خود عدالت را رعایت کند و از ظلم و تعدی به حقوق مردم پرهیز کند.

❖ حقوق اجتماعی: نسبت به حقوق اجتماعی افراد تأکید داشتند و بر این نکته اشاره می کردند که همه افراد در جامعه باید از حقوق برابر برخوردار باشند و هیچ فردی نباید به دلیل نسبت های اجتماعی یا اقتصادی از حقوق خود محروم شود.

❖ حمایت از مستضعفان، فقرا و محرومان از حمایت می کردند و بر لزوم توجه به نیازمندان در جامعه تأکید می نمودند. ایشان بر این باور بودند که عدالت اجتماعی در گرو توجه و کمک به اقشار ضعیف و آسیب پذیر جامعه است.

❖ بررسی رفتارهای ناپسند: ایشان همچنین به تحلیل رفتارهای غیر عادلانه می پرداختند و پیوسته تأکید می کردند که همگان باید از هرگونه تبعیض، ظلم و ستم اجتناب کنند.

❖ اخلاقیات و عدالت: امام رضا علیه السلام بر این باور بودند که عدالت اجتماعی باید با اصول اخلاقی در هم تنیده باشد. یعنی رفتار عادلانه به همراه حس همدلی، محبت و احترام به حقوق دیگران باید در روابط اجتماعی مورد توجه قرار گیرد. با توجه به دیدگاه های امام رضا علیه السلام درباره عدالت اجتماعی، می توان نتیجه گرفت که ایشان عدالت را نه تنها یک اصل اخلاقی، بلکه یک ضرورت اجتماعی می دانستند. این دیدگاه ها می تواند راهگشای بسیاری از چالش ها و مسائل اجتماعی در جوامع معاصر باشد و به

ما یادآوری کند که برقراری عدالت، نیازمند تلاش جمعی و فردی است. امام رضا علیه السلام بر اهمیت عدالت و برابری در جامعه تأکید می‌کردند. ایشان با مبارزه با ستم و فساد، الگویی از عدالت‌خواهی را به نمایش گذاشتند.

۵. توجه به نیازمندان

یکی از ویژگی‌های زندگی رضوی، دقت بر کمک به نیازمندان و ایجاد همدلی و همیاری در جامعه بود. امام رضا علیه السلام همواره به یاری مستضعفان و درمندگان می‌پرداختند. توجه به نیازمندان از منظر امام رضا (علیه السلام) یکی از اصول اساسی و بنیادین در آموزه‌های ایشان است. امام رضا علیه السلام با تعالیم و رفتار خود به اهمیت کمک به فقرا و نیازمندان تأکید کردند و این موضوع را به عنوان یک وظیفه اخلاقی و اجتماعی مطرح می‌کردند. از این‌رو توجه به نیازمندان و کمک به آن‌ها از دیدگاه امام رضا علیه السلام نه تنها یک عمل خیر است،

بلکه بخشی از مسؤولیت اجتماعی و اخلاقی هر مسلمان محسوب می‌شود. آموزه‌های ایشان به ما یادآوری می‌کند که در زندگی اجتماعی، باید به یکدیگر کمک کنیم و در تلاش برای کاهش فقر و مشکلات دیگران فعال باشیم.

۶. نقش خانواده

ایشان به خانواده و

اهمیت روابط خانوادگی توجه ویژه‌ای داشتند. تأکید بر محبت میان اعضای خانواده و تربیت فرزندان در راستای اصول اخلاقی و دینی از محورهای زندگی ایشان بود. باید گفت نقش خانواده از منظر امام رضا (علیه السلام) به عنوان یک نهاد بنیادی در جامعه، اهمیتی ویژه دارد. ایشان به خانواده به عنوان یک کانون محبت، آموزش و تربیت انسانی نگاه می‌کردند و بر اهمیت و جایگاه آن تأکید داشتند. برخی از دیدگاه‌ها و آموزه‌های امام رضا در مورد خانواده شامل مرکزیت خانواده (به عنوان یک واحد اجتماعی مرکزی، فضایی امن و آرام برای اعضا)، تربیت فرزندان، احترام به والدین، مدیریت اختلافات، آموزش رفتارهای اخلاقی می‌باشد. خانواده از نظر

امام رضا علیه السلام نه تنها یک واحد اجتماعی بلکه یک نهاد آموزشی و تربیتی است که می‌تواند نقش بنیادی در شکل‌دهی به شخصیت و رفتار افراد ایفا کند. آموزه‌های ایشان نشان می‌دهد که حفظ روابط سالم و محترمانه در خانواده، می‌تواند به یک جامعه قوی و پویا منجر شود.

۷. دعا و توکل به خدا

دعا و توکل به خدا از منظر امام رضا (علیه السلام) مفاهیم عمیق و بنیادی هستند که در آموزه‌های ایشان به آن‌ها توجه ویژه‌ای شده است. امام رضا علیه السلام بر این باور بودند که دعا و توکل، نه تنها ابزارهایی برای ارتباط با خداوند هستند، بلکه ریشه در ایمان و اعتماد به رحمت الهی دارند. دعا و توکل به خدا از منظر ایشان نه تنها جزو اصول عبادی، بلکه ابزارهای کلیدی برای تقویت ایمان، ایجاد آرامش روحی و پایداری در زندگی هستند. امام رضا علیه السلام با تأکید بر این بر اعتماد به خداوند، آرامش روحی، تلاش و کوشش و دوری از ناامیدی به ما می‌آموزد که بر قدرت خداوند تکیه کنیم و در برابر چالش‌های زندگی، با دعا و توکل به او، به امید و آرامش دست یابیم. از این‌رو باید گفت زندگی رضوی همواره با دعا و استغفار همراه بود. ایمان به خدا و توکل به او در برابر مشکلات یکی از ارکان زندگی آن حضرت محسوب می‌شود

نتیجه‌گیری

زندگی رضوی، برخلاف مشکلات و چالش‌های زمانه، الگویی از انسانیت، اخلاق، علم و عدالت است. امروزه نیز می‌توان از آموزه‌های امام رضا علیه السلام برای ساختن زندگی بهتر و جامعه‌ای عادلانه‌تر استفاده کرد. این شاخصه‌ها می‌توانند راهگشای ما در مسیر رشد و پیشرفت فردی و اجتماعی باشند. زندگی امام رضا علیه السلام نه تنها نمونه‌ای از یک زندگی متعهد به اصول اسلامی است، بلکه به بشر یادآور می‌شود که با رعایت اخلاق، عدالت، علم و محبت، می‌توانند به جامعه‌ای سالم و پویا دست یابند. آموزه‌های ایشان همچنان می‌تواند راهنمای رفتار افراد و جوامع معاصر باشد و در تلاش برای دستیابی به زندگی بهتر و انسانی‌تر مؤثر باشد.

ابوالفضل نقره کوب

کارشناسی زبان و ادبیات فرانسه

زمزمه عاشقانه با امام رئوف

هر زائری در این لحظات کوتاه، قصه غصه‌ها و دردهای خود را با امام رئوف در میان می‌گذارد. گویی که امام در مقابلشان ایستاده و با چشمانی مهربان به آنها نگاه می‌کند. اشک در چشمانشان حلقه می‌زند و قلب‌هایشان به دریای بیکران عشق امام وصل می‌شود.

در نهایت، همه زائران با یک صدا، با ذکر "اللهم صل علی بن موسی الرضا المرتضی" به امام هشتم شیعیان درود می‌فرستند و از او طلب یاری و شفاعت می‌کنند. این صحنه‌های زیبا و روح‌نواز، هر روز در حرم امام رضا علیه السلام تکرار می‌شود و تجلی‌گر عشق و ارادت بی‌حد و مرز مردم ایران به خاندان عصمت و طهارت است. امام رضا علیه السلام تنها یک مکان مذهبی نیست، بلکه قبله‌گاه عاشقانی است که از دور و نزدیک خود را به این بارگاه نورانی می‌رسانند تا در پرتو عنایات امام رئوف، مرهمی بر زخم‌های روح خود بگذارند و از فیض معنویت و آرامش برخوردار شوند.

منبع: گروه و اپلیکشن ۱۲- صاحب الزمان

زائر صبح

هر روز صبح، هنگامی که خورشید طلوع می‌کند و شعاع نورش بر گنبد طلایی حرم امام رضا علیه السلام می‌تابد، شور و حال خاصی در حرم برپا می‌شود. زائران از گوشه و کنار ایران و سراسر جهان خود را به این بارگاه نورانی می‌رسانند تا در طلوع آفتاب، با امام هشتم شیعیان راز و نیاز کنند. ساعت ۸ صبح، حرم غرق در نور و نیایش دقیقاً ساعت ۸ صبح، ناگهان سکوت حرم را صدای زنگ ساعت حرم می‌شکند. هشت بار نواخته شدن این ناقوس، خبر از آغاز مراسم صلوات خاصه امام رضا علیه السلام می‌دهد. در این لحظه، تمام زائران، فارغ از هر دغدغه و مشغله‌ای، رو به سوی گنبد و ضریح مقدس می‌ایستند و با دلی سرشار از عشق و ارادت، صلوات خاصه را زمزمه می‌کنند.

آموزه‌های سیاسی امام رضا علیه السلام

اکرم محمدی
کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی

حقوق حقوق و مزایا برخوردار باشند.

۹. توجه به نیازهای مستضعفان: آنها به نیازهای فقرا و مستضعفان جامعه توجه ویژه‌ای دارند و همیشه در رفع مشکلات و کمک به آنها بودند.

۱۰. ترویج معنویت و اخلاق: امام رضا علیه السلام به ترویج معنویت و اخلاق در جامعه بسیار اهمیت می‌دادند و پیروان خود را به اصول اخلاقی و معنوی تشویق می‌کردند.

۱۱. آگاه بخشی و مبارزه با جهل سیاسی: امام رضا با برگزاری جلسات علمی و گفت و گو با علمای ادیان و مذهب‌های مختلف، مردم را به تفکر و افکار سیاسی دعوت می‌کردند.

۱۲. تاکید بر اتحاد و هم بستگی امت اسلامی: امام رضا با استفاده از عموم مردم، از ایجاد تفرقه بین گروه‌های مختلف اسلامی جلوگیری می‌کردند. ایشان حتی در مقابل مخالفان، با مدارایی و حسن خلق برخورد می‌کردند.

۱۳. مبارزه با استبداد و ظلم: امام رضا با وجود پذیرش ولایت ظاهری و ولایتعهدی مامون هیچ گاه از هدف اصلی خود، که مبارزه با ظلم و فساد حکومت عباسی بود دست نکشید.

بنابراین آموزه‌های سیاسی امام رضا (علیه السلام) به عنوان یکی از برجسته‌ترین شخصیت‌های تاریخ اسلام، از جنبه‌های مهم قابل بررسی است. امام رضا علیه السلام نه تنها به عنوان یک پیشوای دینی و معنوی، به عنوان یک شخصیت با جایگاه ویژه‌ای در تاریخ سیاسی اسلام می‌شود. ایشان در دوران خلافت مامون عباسی، در شرایط پیچیده و بحرانی زندگی می‌توانند که این موقعیت خاص، فرصتی برای بروز آموزه‌های اجتماعی و فراهم ساختن آنها باشد. امام رضا علیه السلام با مسائلی از دیدگاه سیاسی و خردمندانه، به تحلیل و تبیین اجتماعی و حکومتی پرداختند و از این طریق، الگوهای حکومتی مبتنی بر عدالت، صداقت، و رعایت حقوق مردم را معرفی کردند. امام رضا علیه السلام با صبر، حکمت و تقوی، همگان را به ارزش‌های انسانی و اخلاقی در سیاست و اداره جامعه فراخواند، در دوران حکومتی که اکثر دستخوش فساد و ظلم بود. این آموزه‌ها به‌ویژه در پاسخ به شرایط سیاسی زمانه آنها با خلافت عباسی به‌طور مستقیم قابل مشاهده است. در این راستا، امام رضا علیه السلام با حضور در دربار مامون، فرصتی برای بیان دیدگاه‌های خود به‌صورت غیرمستقیم و غیرعلنی هستند که خود بیانگر دوراندیشی و حکمت سیاسی آن حضرت بودند.

آموزه‌های سیاسی امام رضا علیه السلام به عنوان یکی از امامان بزرگ شیعه، نقش مهمی در تبیین اصول و ارزش‌های اسلامی در حوزه سیاست و حکومت دارند. این آموزه‌ها نه تنها به مسائل دینی و اخلاقی پرداخته‌اند، بلکه به جنبه‌هایی از زندگی اجتماعی و سیاسی نیز توجه داشته‌اند. امام رضا علیه السلام با تأکید بر عدالت، انصاف، اخلاق‌مداری و توجه به نیازهای مردم، الگویی برای حاکمان و جامعه جامعه ارائه می‌دهند. این آموزه‌ها می‌توانند به عنوان راهنمایی برای ایجاد یک جامعه مورد استفاده قرار گیرند. در ادامه، به بررسی برخی از مهم‌ترین آموزه‌های سیاسی امام رضا علیه السلام پرداخت.

آموزه‌های سیاسی امام رضا علیه السلام شامل اصول و مفاهیمی است که آنها در دوران زندگی خود به آنها پایبند بودند و به پیروان خود می‌دادند. برخی از این آموزه‌ها عبارتند از:

۱. عدالت و انصاف: امام رضا علیه السلام همیشه بر عدالت و انصاف در حکومت و روابط اجتماعی محدود هستند.
۲. اخلاق‌مداری: ایشان به پیروان خود توصیه می‌کردند که در همه امور، اخلاق و ارزش‌های انسانی را رعایت کنند.
۳. مقاومت در برابر ظلم: امام رضا علیه السلام در برابر ظلم و ستم به ایستادگی می‌کردند و پیروان خود را نیز توصیه می‌کنند که در برابر ظلم مقاومت کنند.
۴. توجه به نیازهای مردم: آنها باید به نیازهای مردم و رفع مشکلات آنها توجه کنند.
۵. تعامل با حاکمان: امام رضا علیه السلام در تعامل با حاکمان زمان خود، همیشه به دنبال حفظ منافع مردم و جامعه هستند و در این راه از تدبیر و هوشمندی استفاده می‌کردند.
۶. سیاست مدارانه و تدبیر در امور: امام رضا علیه السلام همیشه بر این باور بودند که حاکمان و دولت‌ها باید با تدبیر و خردمندی به اداره امور بپردازند. و تصمیماتشان را با توجه به مصلحت عمومی و مصالح مردم بگیرند.
۷. ترویج علم و دانش: ایشان به اهمیت علم و دانش در جامعه تاکید داشتند و همیشه مردم را به تحصیل علم و افزایش دانش ترغیب می‌کردند. این امر باعث می‌شود که جامعه‌ای پرورش دهد که قادر به حل مسائل و مشکلات خود باشد.
۸. برابری و حقوق بشر: امام رضا علیه السلام بر حقوق برابر همه افراد جامعه تاکید داشتند و بر این باور بودند که همه افراد، بدون توجه به قومیت، نژاد یا مذهب، باید از

فهم دین از منظر امام رضا علیه السلام

اسما فنی زاده اصل
کارشناسی ارشد فلسفه

این چالش‌ها، روشی دقیق و عالمانه برای تبیین آموزه‌های دینی و دفاع از اصول اعتقادی اسلام و تشیع اتخاذ کند. ایشان در مناظرات علمی خود با علمای ادیان و مکاتب، مانند مسیحیت، زرتشتی و حتی فلاسفه و متکلمان اسلامی، با استفاده از استدلال‌های منطقی و قرآنی به پاسخ‌گویی به شبهات و دفاع از حقایق دینی می‌پرداخت. این نشان‌دهنده قدرت علمی و تسلط ایشان بر معارف دینی و همچنین استفاده از منطق و عقل برای دفاع از دین بود.

امام رضا (ع) در این زمینه می‌فرماید:

«إِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ لَا نَقُولُ إِلَّا حَقًّا»

(ما اهل بیت چیزی جز حق نمی‌گوییم)

یکی از ویژگی‌های برجسته در آموزه‌های امام رضا علیه السلام، تأکید بر عقلانیت در تفسیر و فهم دین است. امام رضا علیه السلام در بسیاری از مناظرات و گفت‌وگوهای علمی خود با علمای ادیان و مکاتب مختلف، از منطق و عقل به عنوان ابزاری برای تبیین و توضیح اصول دینی استفاده می‌کرد. این روش بیانگر این است که دین از منظر امام رضا علیه السلام نه تنها با عقل تضادی ندارد، بلکه فهم درست و عمیق دین از طریق بهره‌گیری از عقل و خرد ممکن است.

ایشان در این زمینه می‌فرمایند:

امام علی بن موسی الرضا علیه السلام، هشتمین امام شیعیان، نقش برجسته‌ای در تبیین و گسترش آموزه‌های دینی و معارف اسلامی داشت. دوران امامت ایشان، به‌ویژه با توجه به تحولات سیاسی و فرهنگی زمان مأمون عباسی، فرصتی برای گفت‌وگوهای علمی و دینی فراهم آورد که امام رضا علیه السلام از آن برای تشریح و تفهیم اصول اعتقادی و آموزه‌های دینی بهره برد. فهم دین از منظر امام رضا علیه السلام، بر پایه تعادل میان عقل و وحی، توجه به سنت و حدیث، و همچنین تأکید بر اخلاق و کرامت انسانی بنا شده است. امام رضا علیه السلام با استفاده از روش‌های عقلانی و منطقی، توانستند به تفسیر دقیق‌تر و عمیق‌تری از معارف دینی بپردازند و در مقابل چالش‌های فکری و اعتقادی زمان خود به دفاع از اصول اسلام و تشیع بپردازند. روش ایشان در فهم دین، الگویی ارزشمند برای جویندگان حقیقت و دین‌پژوهان است که در جستجوی تعادل میان عقل و ایمان هستند.

امام رضا (ع) علاوه بر توجه به جنبه‌های ظاهری احکام و آموزه‌های دینی، به تفسیر معنوی و باطنی از دین نیز توجه داشتند. ایشان با تبیین معانی عمیق‌تر و باطنی آیات قرآن و احادیث، به دنبال آن بودند که مردم را به حقیقت‌های بالاتری از دین هدایت کنند. این رویکرد معنوی امام رضا علیه السلام در مناظرات ایشان با علمای مختلف نیز مشهود است، جایی که ایشان از مفاهیم عمیق و فلسفی برای توضیح و تفسیر آموزه‌های دینی استفاده می‌کردند.

از نظر امام رضا علیه السلام، حدیث و سنت پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) یکی از مهم‌ترین منابع در فهم دین است. ایشان به حدیث به عنوان توضیح‌دهنده و

امام رضا (ع) در دوره‌ای امامت می‌کرد که جوامع اسلامی با فرقه‌ها و مکاتب مختلف فکری و دینی مواجه بودند. این تنوع باعث شد که امام رضا علیه السلام در مواجهه با

«إِنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَزَّ رَكَّبَ فِي النَّاسِ
عُقُولَهُمْ عَلَى قَدَرِهَا...»

(خداوند عقل را به مقدار لازم برای فهم دین در انسان‌ها قرار داده است)
امام رضا (ع) بر تعادل میان وحی الهی و عقل انسانی تأکید داشتند. از نظر ایشان، عقل انسانی تنها در صورتی می‌تواند به درک درست از حقیقت دینی نائل شود که به هدایت وحی متصل باشد. ایشان عقل را نعمتی بزرگ از سوی خداوند می‌دانستند، اما تأکید می‌کردند که عقل به‌تنهایی قادر به کشف همه حقایق عالم نیست و به کمک وحی نیاز دارد و عقل و وحی دو منبع اصلی درک حقیقت است.

در یکی از سخنان معروف امام رضاعلیه‌السلام آمده است:

«همانا خداوند حجت‌های خود را برای بندگانش دو چیز قرار داده است: یکی عقل و دیگری وحی. عقل راهنمای درونی انسان‌هاست و وحی راهنمای بیرونی است.»

امام رضا (ع) خصلت اصلی فهم دین را در سه چیز میدانستند: حلم و علم و سکوت

«إِنَّ مِنْ عِلَامَاتِ الْفَقْهِ: الْحِلْمُ وَالْعِلْمُ، وَالصَّمْتُ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْحِكْمَةِ إِنَّ الصَّمْتَ يَكْسِبُ الْمَحَبَّةَ، إِنَّهُ دَلِيلٌ عَلَى كُلِّ خَيْرٍ.»

(از نشانه‌های دین فهمی، حلم و علم است، و خاموشی دری از درهای حکمت است. خاموشی و سکوت، دوستی آور و راهنمای هر کار خیری

است.)

پس از نظر ایشان دین داری حقیقی علاوه بر استفاده از ابزار علم و معرفت در مورد فهم دین، باید صبر و حلم هم داشته باشد و همچنین سکوت اختیار کند زیرا فرد پرگو امکان به لغزش افتادش بسیار است و ایشان در مورد این سکوت نیکو میفرمایند:

«مَا أَحْسَنَ الصَّمْتَ لَا مِنْ عِيٍّ،
وَالْمَهْذَاؤُ لَهُ سَقَطَاتٌ.»

(چه نیکوست آن خاموشی ای که از روی درماندگی "در سخن گفتن" نباشد! و برای پُرگو لغزش هاست.)
و همچنین میفرمایند:

«يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ تَكُونُ الْعَافِيَةُ فِيهِ عَشْرَةُ أَجْزَاءٍ: تِسْعَةٌ مِنْهَا فِي اعْتِزَالِ النَّاسِ وَوَاحِدٌ فِي الصَّمْتِ»

(زمانی بر مردم خواهد آمد که در آن عافیت ده جزء است، که نه جزء آن در کناره‌گیری از مردم، و یک جزء آن در خاموشی است.)

یکی دیگر از جنبه‌های مهم آموزه‌های امام رضاعلیه‌السلام، تأکید بر کرامت انسانی و اخلاق در دین است. از نظر ایشان، دین نه تنها برای تنظیم رابطه انسان با خداوند، بلکه برای بهبود روابط انسان با انسان‌های دیگر و همچنین اخلاقیات در زندگی روزمره نیز وجود دارد. امام رضاعلیه‌السلام به‌شدت بر اهمیت اخلاقیات در دین تأکید داشتند و در سخنان خود به کرامت و احترام به دیگران، مهربانی، صداقت و درستکاری توصیه می‌کردند.

ایشان در مورد ۱۰ خصلت مسلمان میفرمایند:

«لا يتم عقل امرء مسلم حتى تكون فيه عشر خصال، الخير منه مأمول، و الشر منه مأمون، يستكثر قليل الخير من غيره، و يستقل كثير الخير من نفسه، لا يسأم من طلب الحوائج اليه، و لا يمل من طلب العلم طول دهره، الفقر في الله احب اليه من الغنى، و الذل في الله احب اليه من العز في عدوه، و الخمول أشهى اليه من الشهرة. ثم قال (عليه السلام): العاشرة و ما العاشرة! قيل له: ما هي؟ قال (عليه السلام): لا يري أحدا الا قال: هو خير مني و أتقى»

(عقل شخص مسلمان تمام نیست، مگر این که ده خصلت را دارا باشد: از او امید خیر باشد، از بدی او در امان باشند، خیر اندک دیگری را بسیار شمارد، خیر بسیار خود را اندک شمارد، هرچه حاجت از او خواهند دلتنگ نشود، در عمر خود از دانش طلبی خسته نشود، فقر در راه خدایش از توانگری محبوبتر باشد، خواری در راه خدایش از عزت با دشمنش محبوبتر باشد، گمنامی را از پرنامی خواهانتر باشد. سپس فرمود: دهمی چیست و چیست دهمی! به او گفته شد: چیست؟ فرمود: احدی را ننگرد جز این که بگوید او از من بهتر و پرهیزگارتر است.)

رابطه پدر و فرزندی ما با امام رضا (علیه السلام)

رابطه پدر و فرزندی با امام رضا (علیه السلام) به معنای پیوندی عمیق و معنوی است که فراتر از هر رابطه خانوادگی معمولی است. این رابطه، به‌ویژه برای شیعیان و محبان اهل بیت، از جایگاهی ویژه برخوردار است که به آموزش‌های دینی، اخلاقی و تربیتی امام رضا (علیه السلام) و درک جایگاه ایشان در زندگی فردی و اجتماعی مردم مربوط می‌شود.

۱. امام رضا (علیه السلام) به عنوان پدر معنوی

امام رضا (علیه السلام) برای شیعیان و همه مسلمانان، پدر معنوی و راهنمایی بزرگ در مسیر فلاح و رستگاری هستند. ایشان به عنوان پیشوای دینی، به انسان‌ها یاد می‌دهند که چگونه زندگی صحیح و اخلاقی داشته باشند. پدر معنوی بودن امام رضا (علیه السلام) بدین معناست که ایشان راه را برای هدایت و رشد روحی مردم هموار می‌کنند و در این راه، آموزه‌های خود را در قالب احادیث، مناظرات و رفتارهای شخصی به انسان‌ها منتقل می‌سازند.

۲. پدر و فرزندی در سایه آموزه‌های امام رضا (علیه السلام)

رابطه پدر و فرزندی در نگاه امام رضا (علیه السلام) مبتنی بر احترام متقابل، محبت و توجه به حقوق یکدیگر است. امام رضا (علیه السلام) در سخنان خود بارها تأکید کرده‌اند که تربیت صحیح فرزند، وظیفه‌ای بزرگ و مسئولیت‌پذیر است. در این نگاه، پدر باید نه تنها تأمین‌کننده نیازهای مادی فرزند خود باشد، بلکه باید او را در مسیر رشد معنوی، اخلاقی و اجتماعی نیز راهنمایی کند. امام رضا (علیه السلام) در کلام خود، آموزه‌هایی در مورد محبت به فرزندان و نحوه رفتار صحیح با آنها ارائه داده‌اند که اساس و بنیان روابط خانوادگی اسلامی است.

۳. امام رضا (علیه السلام) به عنوان الگوی پدرانه

حیات امام رضا (علیه السلام) و رفتار ایشان به عنوان پدر و پیشوای جامعه، الگوی مناسبی برای تربیت نسل‌های آینده است. امام رضا (علیه السلام) با برخورداری از ویژگی‌هایی چون مهربانی، انصاف، حکمت و صبر، نمونه‌ای از یک پدر ایده‌آل و یک رهبر دینی بودند که می‌توانند در روابط خانوادگی و تربیتی الهام‌بخش باشند. رفتار ایشان در برخورد با فرزندان و پیروان، همیشه مبتنی بر احترام به کرامت انسانی و ترویج فضائل اخلاقی بوده است.

۴. برکات زیارت امام رضا (علیه السلام) در زندگی فرزندان

یکی از جلوه‌های دیگر رابطه پدر و فرزندی با امام رضا (علیه السلام)، زیارت حرم مطهر ایشان است که برای شیعیان به منزله یک فریضه معنوی و روحانی است. بسیاری از پدران و مادران در کنار فرزندان خود به زیارت امام رضا (علیه السلام) می‌روند تا هم خود را از برکات معنوی ایشان بهره‌مند سازند و هم به فرزندان‌شان ارزش‌های دینی و انسانی را آموزش دهند. این سفر معنوی به‌ویژه برای نسل‌های جوان می‌تواند فرصتی برای تقویت ایمان، پیوند با اهل بیت و درک عمیق‌تر از تعالیم امامان معصوم باشد.

۵. عشق و محبت متقابل در رابطه پدر و فرزندی با امام رضا (علیه السلام)

رابطه پدر و فرزندی با امام رضا (علیه السلام) فقط محدود به وظایف فردی نیست، بلکه به نوعی به عشق و محبت بی‌پایان به امام مربوط می‌شود. امام رضا (علیه السلام) نه تنها برای شیعیان پدر معنوی هستند، بلکه در دل‌های آنان عشق و محبتی فراوان دارند. این محبت متقابل به‌طور روزافزون در دل‌های مردم رشد می‌کند و باعث می‌شود که فرزندان به پیروی از ایشان در اخلاق و رفتارهای فردی خود بپردازند.

رابطه پدر و فرزندی با امام رضا (علیه السلام) رابطه‌ای است که فراتر از پیوندهای خانوادگی دنیاست. این ارتباط، پیوندی معنوی و آموزنده است که هم به عنوان یک پدر معنوی و هم به عنوان یک الگوی دینی برای فرزندان، نقش اساسی در تربیت اخلاقی و معنوی جامعه ایفا می‌کند. امام رضا (علیه السلام) با آموزه‌های خود، می‌توانند به عنوان راهنمایی کامل در زندگی خانوادگی، اجتماعی و دینی ما قرار بگیرند و به‌ویژه در تربیت نسل‌های آینده نقش بسزایی داشته باشند.

مدیریت اسلامی در فرهنگ رضوی

مدیریت اسلامی، هنری برخاسته از بطن آموزه‌های الهی و اخلاقی است که بر پایه عدل، رحمت و خدمت به انسان‌ها بنا شده است. در میان جلوه‌های بی‌بدیل این نوع مدیریت، فرهنگ رضوی چون خورشیدی فروزان می‌درخشد و راه‌نمای رهبران و مدیران اسلامی است.

امام رضا (ع)، این اسوه کمال و ایمان، در دوران زندگی خود نه تنها تجسمی از تقوا و علم بود، بلکه اصول مدیریتی منطبق با آموزه‌های اسلام را نیز در عمل نشان داد. مدیریتی که در آن، حق‌طلبی بر هواخواهی، شایسته‌سالاری بر خودمحوری، و انصاف بر زورگویی چیره است. امام در برخورد با مردم، چه در جایگاه امام امت و چه در مقام ولیعهدی، از مدیریتی بهره می‌برد که همواره کرامت انسانی را پاس می‌داشت.

در فرهنگ رضوی، مدیریت از دیدگاه اسلام معنای عمیقی دارد. در این سبک، مدیر نه حاکم، بلکه خدمتگزار مردم است. امام رضا علیه السلام همواره بر این نکته تأکید داشتند که انسان‌ها امانت خداوند هستند و هرکس در جایگاه مسئولیت قرار می‌گیرد، باید با نهایت انصاف و عدالت رفتار کند. ایشان با سخنان خود، مدیریتی را معرفی کردند که سرشار از رحمت و شفقت بود. از منظر رضوی، توجه به نیازهای مردم، گوش سپردن به دردهای آنان، و فراهم کردن بستری برای رشد و تعالی آنان از اولویت‌های هر مدیر است. امام رضا علیه السلام در دوران زندگی خویش به‌ویژه در زمان ولیعهدی، نشان دادند که چگونه می‌توان با پیروی از اخلاق الهی، از تضادهای سیاسی و اجتماعی پلی برای پیشرفت و عدالت ساخت.

فرهنگ رضوی به ما می‌آموزد که مدیریت اسلامی تنها ابزاری برای اداره امور نیست، بلکه مسیری برای تقویت ایمان و معنویت در جامعه است. مدیری که به آموزه‌های رضوی عمل کند، در هر قدم خود از صداقت، عدالت و محبت الهام می‌گیرد و با خدمت به خلق، رضای خالق را جستجو می‌کند. این فرهنگ، چراغی است که می‌تواند در دنیای امروز، راهنمای مدیرانی باشد که در پی تحقق عدالت و اخلاق در زندگی فردی و اجتماعی هستند. مدیریتی که در آن، انسانیت ارج نهاده شده و به جای قدرت‌طلبی، روح خدمت و اصلاح بر آن حاکم است.

شاخصه‌های زندگی رضوی؛ جاده‌ای به سوی کمال انسانی

زندگی رضوی، همچون چشمه‌ای زلال، راهی برای رسیدن به معنای حقیقی حیات است. شاخصه‌های این زندگی، برگرفته از سیرهای امام رضا علیه السلام، ما را به سوی زیستن بر اساس عشق، عدالت و بندگی رهنمون می‌سازد. نخستین شاخصه در زندگی رضوی، اخلاق‌مداری است. امام رضا علیه السلام همواره بر مهربانی، صبر و خوش‌رویی تأکید داشتند. ایشان نه تنها خود با انسان‌ها و حتی مخالفانشان با کرامت رفتار می‌کردند، بلکه از پیروانشان نیز می‌خواستند که اخلاق را زیربنای تمام روابط خود قرار دهند.

شاخصه دوم، توجه به علم و دانش است. امام رضا علیه السلام، با مناظره‌های عمیق و سخنان حکمت‌آمیز، مقام دانش را ارج نهادند. زندگی رضوی به ما می‌آموزد که آموختن، تفکر و تعقل نه تنها یک وظیفه، بلکه راهی برای نزدیکی به خداوند است.

سومین شاخصه، عدالت‌محوری است. عدالت، در نگاه امام رضا علیه السلام، نه فقط یک مفهوم حقوقی، بلکه یک مسیر معنوی برای تقرب به حق است. زندگی رضوی به ما یاد می‌دهد که در تمامی ابعاد زندگی - از خانواده تا جامعه - عدالت را رعایت کنیم و حقوق دیگران را به رسم امانت پاس بداریم.

دیگر شاخصه برجسته، عبادت آگاهانه و بندگی خالصانه است. امام رضا علیه السلام، عبادت را نه صرفاً یک عمل ظاهری، بلکه پلی به سوی معرفت خداوند می‌دانستند. در فرهنگ رضوی، هر عمل کوچک، اگر با نیت پاک انجام شود، می‌تواند شکلی از عبادت باشد.

آخرین شاخصه، خدمت به مردم و نیکوکاری است. امام رضا علیه السلام همواره یاری‌رسان نیازمندان بودند و محبت به خلق خدا را از برترین اعمال می‌دانستند. در زندگی رضوی، خدمت به دیگران پلی است به سوی رحمت الهی.

زندگی رضوی، سبکی است که انسان را از سطح عادی حیات فراتر می‌برد و به او می‌آموزد که در هر لحظه، با قلبی روشن، دستی بخشنده و قدمی استوار در مسیر خداوند گام بردارد. این شاخصه‌ها، همچون نگین‌های درخشانی در تاریکی جهان معاصر می‌درخشند و ما را به زندگی‌ای سرشار از معنا و امید دعوت می‌کنند.

جلوه‌های انتظار

مجموعه پادکست‌های هشت قسمتی

اپیزود اول

* گوینده: هانیه قربانی

■ تدوین، میکس و مسترینگ: امیرمهدی گلریز

امام رضا علیه السلام: «غیبت امام زمان علیه السلام، از اسرار الهی است و دلایل آن برای ما انسان‌ها به طور کامل آشکار نیست.» این غیبت، به معنای رها کردن مردم نیست. بلکه همچون خورشیدی است که در پس ابرها پنهان شده، اما نورش همچنان به دل‌ها می‌تابد و گرمابخش جان‌هاست.

اپیزود دوم

* گوینده: ندا معظمی

■ تدوین و میکس و مسترینگ: امیرمهدی گلریز

امام رضا علیه السلام در فرازی از زیارت جامعه کبیره، با دلی سرشار از شوق و امید، به امام زمان علیه السلام اینگونه سلام می‌دهند: «السلام علیک یا صاحب الزمان، السلام علیک یا مهدی الامة». این سلام، نه فقط یک ابراز ارادت است، بلکه تجلی امید و انتظار برای ظهور آن حضرت است.

اپیزود سوم

* گوینده: ریحانه بنده خدا

■ تدوین و میکس و مسترینگ: امیرمهدی گلریز

امام رضا علیه السلام در حدیثی گران بهای می فرمایند: «برترین اعمال امت من، انتظار فرج است.» این کلام نورانی، نشان می دهد که انتظار، نه تنها یک عبادت است، بلکه برترین و بالاترین نوع عبادت است. اما این انتظار، باید همراه با شناخت و معرفت باشد.

اپیزود چهارم

* گوینده: فاطمه آقداغلو

■ تدوین و میکس و مسترینگ: امیرمهدی گلریز

امام رضا علیه السلام همچنین در روایتی دیگر فرموده اند: «در دوران حکومت مهدی، علم و دانش به اوج خود خواهد رسید و جهل و نادانی از بین خواهد رفت.» این روایت، نشان می دهد که حکومت جهانی عدل، نه تنها یک حکومت سیاسی و اجتماعی، بلکه یک حکومت علمی و فرهنگی نیز خواهد بود. حکومتی که در آن، انسان ها به حقیقت و کمال خواهند رسید و به تمام ظرفیت های وجودی خود دست خواهند یافت. در آن دوران گنجینه های علوم الهی و انسانی به دست امام زمان و یاوران ایشان کشف خواهد شد.

اپیزود پنجم

* گوینده: ساغر قانعی

■ تدوین و میکس و مسترینگ: امیرمهدی گلریز

در چهار قسمت گذشته، در مورد حکمت غیبت، نشانه‌های ظهور، وظایف منتظران و آرمان‌های حکومت عدل از منظر امام رضا علیه السلام سخن گفتیم. امروز در این اپیزود، به موضوع مهم یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و ویژگی‌های آن‌ها و همچنین نقش منتظران در عصر غیبت می‌پردازیم.

اپیزود ششم

* گوینده: رمیصا انصارفرد

■ تدوین و میکس و مسترینگ: امیرمهدی گلریز

آیا دلی که از عشق امام زمان علیه السلام سرشار باشد، می‌تواند آرام گیرد؟ آیا چشمی که به انتظار دیدار او اشک می‌ریزد، می‌تواند خاموش بماند؟ امام رضا علیه السلام به ما می‌آموزند که این عشق و انتظار، باید ما را به حرکت درآورد و ما را به سوی اصلاح و تقوا سوق دهد.

اپیزود هفتم

* گوینده: مریم نجفی

■ تدوین و میکس و مسترینگ: امیرمهدی گلریز

امام رضا علیه السلام در توضیح انتظار فرج می فرمایند: «بهترین اعمال در عصر غیبت، انتظار فرج است.» این انتظار، نه صرفاً یک حالت پوچ و بی عمل، بلکه شعله ای است که در دل مومنان می سوزد و آن ها را به حرکت و فعالیت وامی دارد. این انتظار، باید مملو از امید باشد، نه یأس.

اپیزود هشتم

* گوینده، تدوین و میکس و مسترینگ:

امیرمهدی گلریز

امام رضا علیه السلام به ما دعایی آموخته اند که در آن سوز دل و امید به وصال به زیباترین شکل ممکن بیان شده است. ایشان در قنوت نماز خود اینگونه دعا می کردند: اَللّٰهُمَّ اَصْلِحْ عَبْدَكَ وَ خَلِيفَتَكَ بِمَا اَصْلَحْتَ بِهِ اَنْبِيَاءَكَ وَ رُسُلَكَ وَ حَقَّهُ بِمَلَايِكَتِكَ وَ اَيَّدَهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ مِنْ عِنْدِكَ وَ اَسْأَلُكَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ رَصْدًا يَحْفَظُونَهُ مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَ اَبْدَلُهُ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِ اَمْنًا يَعْْبُدُكَ لَا يُشْرِكُ بِكَ شَيْئًا وَ لَا تَجْعَلَ لِاحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ عَلَيَّ وَلِيَّكَ سُلْطَانًا وَ اَذِنَّ لَهُ فِي جِهَادِ عَدُوِّكَ وَ عَدُوِّهِ وَ اجْعَلْنِي مِنْ اَنْصَارِهِ، اِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. این دعا نه تنها یک درخواست از خداوند است بلکه یک تعهد و بیعت قلبی با امام زمان (عج) است.

کلام امام رضا علیه السلام در مورد عظمت قرآن کریم :

قرآن ریسمان محکم خدا و رشته استوار و مطمئن او در میان بندگان است. قرآن بندگان را به راه راست هدایت کرده و به بهشت جاودان رهنمون می‌گردد، و از آتش دوزخ نجات می‌بخشد، قرآن با گذشت زمان کهنه نمی‌شود. در زبان های مختلف نافذ است و با زیاد خواندن اثرش را از دست نمی‌دهد، از هیچ جهت باطلی بدان راه نمی‌یابد، حق است و فروفرستاده از جانب پروردگار دانای ستوده.

((البرهان في تفسير القرآن، ج ۱، ص ۶۵.))